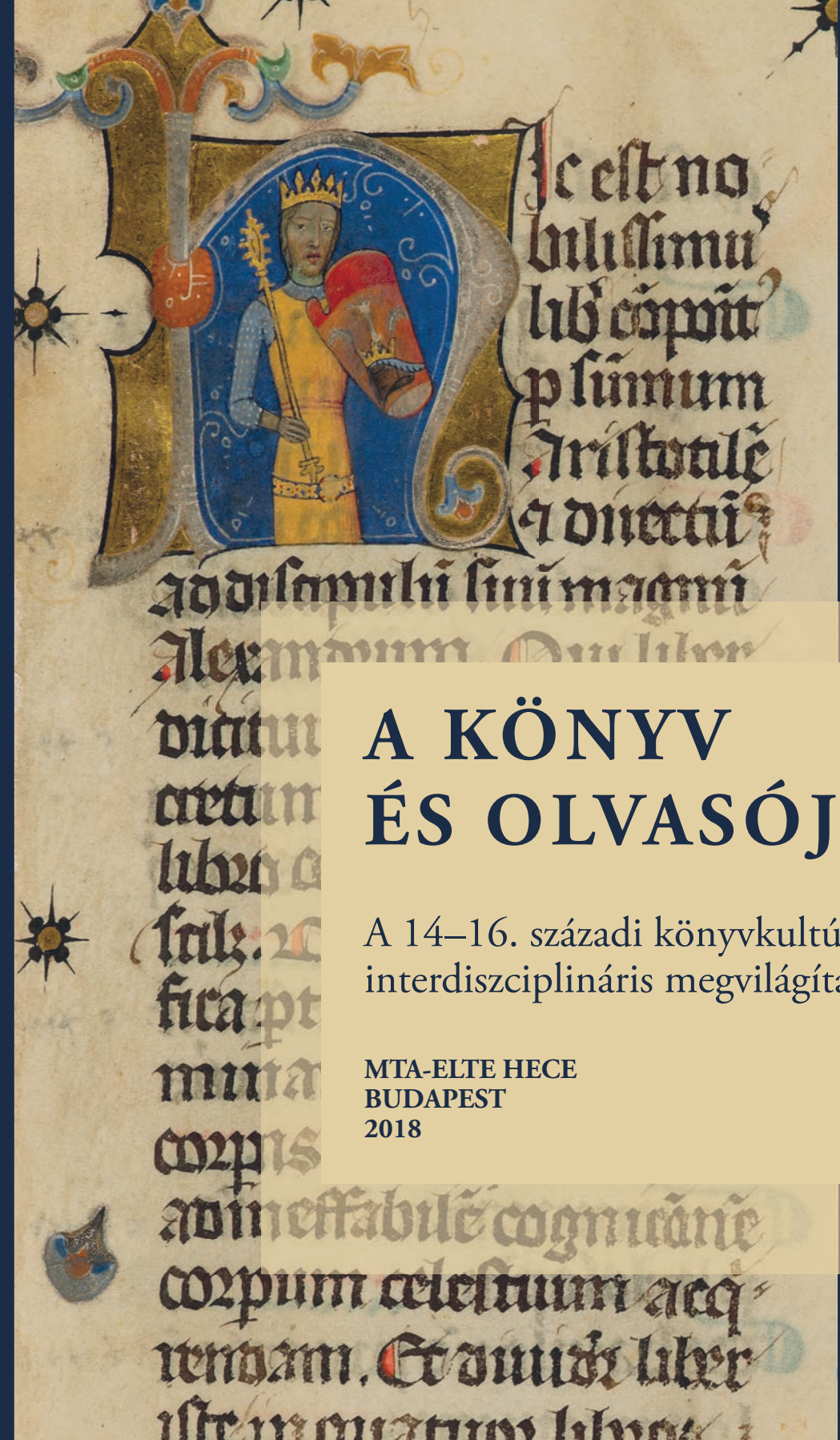

A Magyar Királyság 14–16. századi könyves történetét illetően egy-egy alapvető katalógus, kézikönyv megjelenése vagy kutatási szakasz lezáródása után több alkalommal jelent meg tanulmánykötet, követve módszertanában a megelőző kutatási szakaszt, vagy éppen figyelve a világban megjelent újabb interpretációs lehetőségekre. A most kézben tartott könyv egyes tanulmányai gondosan számot adnak saját tárgyuk kutatástörténetéről is.

Kötetünk címében interdiszciplináris megközelítést ígér. A cél meg is valósult, ugyanakkor az egyes írások más és más módszertant helyeznek vizsgálódásuk középpontjába. Adódik ez a tanulmányok eltérő tárgyából, és a háttérben lévő eltérő forrásadottságokból is. Ami mindenképpen közös bennük, az az, hogy együtt szemlélik az Árpád-kort követő időszakot, egészen a 16. század végéig.

(Monok István)

A KÖNYV ÉS OLVASÓJA

A KÖNYV ÉS OLVASÓJA

A 14–16. századi könyvkultúra
interdiszciplináris megvilágításban

MTA-ELTE HECE
BUDAPEST
2018

A könyv és olvasója

A KÖNYV ÉS OLVASÓJA

*A 14–16. századi könyvkultúra
interdiszciplináris megvilágításban*

MTA-ELTE HECE
BUDAPEST
2018

A kötet tanulmányai előadások formájában elhangzottak a 2017. június 15-16-án
rendezett

A könyv és olvasója.

A 14–16. századi könyvkultúra interdiszciplináris megvilágításban
című konferencián.

A konferencia szervezői

az Eötvös Loránd Tudományegyetem Történelemtudományi Doktori Iskola hallgatói,

az MTA-ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport és

az MTA-ELTE Humanizmus Kelet-Közép-Európában Lendület Kutatócsoport.

Készült az MTA Lendület LP-2014/8 pályázat támogatásával.

Borító illusztráció: Hertford College 2, Bodleian Library, Oxford, fol. 1r. (Részlet)
(Published with the permission of The Bodleian Libraries, The University of Oxford and
the Principal, Fellows and Scholars of Hertford College, Oxford)

© Szerzők, 2018

© Szerkesztők, 2018

Szerkesztette:

Fábián Laura

Lovas Borbála

Haraszi Szabó Péter

Uhrin Dorottya

Tördelte:

Kiss Béla

Felelős kiadó:

Kiss Farkas Gábor

ISBN 978-963-508-886-7

Nyomta és kötötte az Eurostile Nyomda és Grafikai Stúdió Kft.

Felelős vezető: Bak László

Tartalomjegyzék

Előszó

Monok István: A hagyományos és az újító a magyar könyvtörténetírásban. Előszó egy új generáció kötetéhez	9
---	---

Műfajok és befogadók

Kiss Farkas Gábor: „Önmagunkról szólván igen nagy haszon keletkezik a tanítás révén”. Önkomentár és tanítás a margókon a 14-16. században	15
Bartók Zsófia Ágnes: A Karthauzi Névtelen művének műfaji környezete	45
Gulyás Borbála: Szentgyörgyi Gábor Nádasdy Tamás-életrajza és sírfelirata Istvánffy Miklós másolati könyvében, valamint a nádor és felesége lékai síremlékén	59

Oxfordi kódexek

Fábián Laura: Nagy Lajos királytűkre: a <i>Secretum secretorum</i>	77
Molnár Dávid: Hunyadi Ferenc ismeretlen orvosi munkája Oxfordban	101

Egyetemek kulturális hatása

Haraszti Szabó Péter: Az egyetemek szerepe a huszita propagandában. A huszitizmusra reflektáló írások a 14–15. századi Magyarországon	115
Kelényi Borbála: Krakkói diákok könyvtára a középkorban	133

Hagiográfia

Uhrin Dorottya: Szent Katalin és a tükör 181

Korondi Ágnes: A *Vita et transitus Sancti Hieronymi* kelet-közép-európai és magyarországi elterjedéséről..... 193

Corvinák

Veszprémy Márton: Asztrológiai művek Mátyás király könyvtárában 215

Zsupán Edina: Kék és (arany)sárga. A festékek és az aranyozás vizsgálata mint a kodikológiai rekonstrukció eszközei..... 231

Egy budapesti olasz kódex

Bibor Máté János: Az Egyetemi Könyvtár Cod. Ital. 3 jelzetű kéziratának története és ismertetése 241

Falvay Dávid: Az Egyetemi Könyvtár Cod. Ital. 3 jelzetű kéziratának filológiai problémái 259

Fridl Viktória: Az Egyetemi Könyvtár Cod. Ital. 3 jelzetű kéziratának nyelve 273

Boreczky Anna: Képi bizonyosság? Problémák a Justinianus/Theodosius/Arcadius császár lovas szobrát ábrázoló rajz hitelessége körül..... 279

Névmutató 291

*Krakkói diákok könyvtára a középkorban**

A tanulmány célja, hogy bemutassa azokat a magyarországi diákokat, akik a középkorban, azaz 1400–1526 között Krakkóban tanultak és egyetemi tanulmányaik vagy későbbi életük során könyvhasználatuk ismert. A tanulmányi adatok csekély kivétellel az *artes* fakultásra vonatkoznak, mivel a Jagelló Egyetem iratai közül jórészt ennek a karnak a dokumentumai maradtak meg. A 4476 magyarországi hallgató közül összesen 148 személy esetében sikerült kimutatni, hogy milyen könyveket használtak.¹ Az egyetemi tanulmányok során megismert könyvek különösen fontosak a kutatás számára, mivel még a kora újkorban is jellemző volt, hogy a peregrinusok tanulmányaik során jutottak hozzá könyveik jelentős részéhez.²

A kutatás forrásai a Bibliotheca Jagellonica kéziratára katalógusainak egyes tételei,³ illetve a középkori Magyarország teljes kódex és nyomtatott anyagának összegyűjtését célzó Bibliotheca Hungarica,⁴ valamint Julius Sopkónak a mai Szlovákia

* A szerző az MTA–ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport (213TKI738) munkatársa.

¹ A diákok adatait ld. a Függelékben, valamint KELÉNYI Borbála, *Magyarországi diákok a Krakkói Egyetemen a középkorban* = HARASZTI SZABÓ Péter, KELÉNYI Borbála, SZÖGI László, *Magyarországi diákok a Prágai és a Krakkói Egyetemeken 1348–1525*, I, Bp., ELTE Levéltára, MTA–ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport, 2016, 43–87; HARASZTI SZABÓ Péter, KELÉNYI Borbála, SZÖGI László, *Magyarországi diákok a Prágai és a Krakkói Egyetemeken 1348–1525*, II, szerk. DRASKÓCZY István, Bp., Eötvös Loránd Tudományegyetem Levéltára, 2017, 77–471.

² KLANICZAY Tibor, *Az értelmiség egyetemnélküli országban* = Uő., *Pallas magyar ivadéka*, Bp., Szépirodalmi, 1985, 81; SZABÓ András, *Coetus Ungaricus. A wittenbergi magyar diáktársaság 1555–1613*, Bp., Balassi, 2017, 65.

³ Władysław WISŁOCKI, *Katalog Rękopisów biblijoteki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Catalogus Codicum Manuscriptorum Bibliothecae Universitatis Jagellonicae Cracoviensis*, I–II, Kraków, Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1877–1881; Władysław WISŁOCKI, *Incunabula typographica bibliothecae Universitatis jagellonicae cracoviensis inde ab inventa arte imprimendi usque ad a. 1500. Secundum Hainii „Repertorium bibliographicum”, una cum conspectu virorum, qui libros olim habuerant, benefactorum Bibliothecae ligatorum Cracoviensium*, Cracoviae, sumptibus Universitatis Jagellonicae, 1900; *Catalogus codicum manuscriptorum medii aevi Latinorum qui in Bibliotheca Jagellonica Cracoviae aservantur. Katalog łacińskich rękopisów średniowiecznych Biblioteki Jagiellońskiej*, I–X, szerk. Zofia WŁODEK, Maria KOWALCZYK, Gdańsk–Kraków–Warszawa–Wrocław, Institutum Ossolinianum, 1980–2012.

⁴ CSAPODI Csaba, CSAPODINÉ GÁRDONYI Klára, *Bibliotheca Hungarica. Kódexek és nyomtatott könyvek Magyarországon 1526 előtt*, I–III, Bp., Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, 1988–1994.

területére vonatkozó gyűjteményének kötetei voltak.⁵ Emellett hasznos adatokkal szolgált a *Liber diligentiarum* is, mivel nemcsak a Krakkóban oktató professzorok nevét őrizte meg, hanem az általuk kommentált művet is.⁶ Az *Acta rectoralia* a diákok egymás közti mindennapos ügyeit tárgyalja, és ezekben is található a magyarországi hallgatók könyveire vonatkozó adat.⁷

Az általam vizsgált adatok nem ismeretlenek a hazai kutatás számára, Csontos János már a 19. század végén bemutatta az általa ismert és elérhető tételeket,⁸ Tonk Sándor erdélyi peregrinusokkal foglalkozó alapvetése szintén foglalkozott a témával.⁹ A diákok könyvtáráról újabban Adinel Dincă jelentette meg kutatásait a mai Románia területéről.¹⁰ A teljes krakkói diáksereggel és többek közt könyvhasználatukkal legutóbb Krzysztof Boroda¹¹ és Paul W. Knoll¹² is foglalkozott, illetve Wacława Szelińska egy monográfiát szentelt a krakkói professzorok könyvtárának.¹³

Az adatok gyűjtésének kezdetén felmerült a gyanú, hogy azok a diákok, akik tanulmányaik vagy életük során kapcsolatba hozhatók könyvekkel, valószínűleg nagyobb arányban szereztek fokozatot, mint többi társuk. Jelentős különbségre mutat, hogy amíg az összes hallgató mindössze 25,5%-a szerzett fokozatot,¹⁴ addig azok esetében, akikről tudjuk, hogy könyveik is voltak ez az arány 65,5%. Egyúttal ismert, hogy az egyetemen a magyarországi diákok eleve nagyobb arányban szereztek fokozatot, mint az átlag (20%).¹⁵ Nem hagyható azonban figyel-

⁵ Július SOPKO, *Codices medii aevi, qui in bibliothecis Slovaciae asservantur ac olim asservabantur*, I–III, Martin, Matica Slovenská, 1981–1986.

⁶ *Liber diligentiarum facultatis artisticae Universitatis Cracoviensis: ex codice manuscripto in bibliotheca Jagellonica asservato*, szerk. Wisłocki, Wladislaus, Cracoviae, sumptibus Academiae Litterarum, 1886.

⁷ *Acta rectoralia abnae universitatis studii Cracoviensis inde ab anno MCCCCLXIX*, I (1469–1537), szerk. Wladislaus WISŁOCKI, Cracoviae, Sumptibus Academiae Litterarum Cracoviensis, 1893–1897; vö. Krzysztof BORODA, *Studenci Uniwersytetu Krakowskiego w późnym średniowieczu*, Kraków, Avalon, 2010, 230–239.

⁸ CSONTOSI János, *A krakkói könyvtár hazai vonatkozású kéziratai = Magyar Könyvszemle* 7 (1882), 5–6, 373–398.

⁹ TONK Sándor, *Erdélyiek egyetemjárása a középkorban*, Bukarest, Kriterion, 1979, 161–167.

¹⁰ ADINEL C. DINCĂ, *Unknown Books from Medieval Universities. Some Transylvanian Examples = University and Universality. The Place and Role of the University of Pécs in Europe from the Middle Ages to Present Day. International University History Conference. 12–13 October 2017. Pécs. Conference Volume*, szerk. FISCHER-DÁRDAL Ágnes, LENGVÁRI István, SCHMELCZER-POHÁNKA Éva, Pécs, University Library of Pécs and Centre for Learning, 2017, 164–176.

¹¹ BORODA 2010, i. m.

¹² PAUL W. KNOLL, „A Pearl of Powerful Learning”. *The University of Cracow in the Fifteenth Century*, Leiden–Boston, Brill, 2016.

¹³ A könyvben magyarországi diákra vonatkozó adatot nem találunk, a Magyar Királyság területéről mindössze egy minorita szerzetes szerepel benne. Wacława SZELIŃSKA, *Biblioteki profesorów Uniwersytetu Krakowskiego w XV i początkach XVI wieku*, Wrocław–Warszawa–Kraków, Ossolineum, 1966, 238, 253.

¹⁴ Vö. KELÉNYI 2016, i. m. 72–73.

¹⁵ IRENA KANIEWSKA, *Les étudiants de l'Université de Cracovie aux XVe et XVIe siècles (1433–1560) = Les universités européennes du XVIe au XVIIIe siècles. Histoire sociale des populations étudiantes I. Bohême, Espagne, États italiens, Pays germaniques, Pologne, Provinces-Unies*, szerk. Dominique JULIA, Jacques REVEL, Roger CHARTIER, Paris, EHESS, 1986, 127; Krzysztof STOPKA, *From Foundation to the Late 18th Century* = Krzysztof STOPKA, Andrzej Kazimierz BANACH, Julian DYBIEC, *The History of the Jagiellonian*

men kívül, hogy könyveikről is ismert és mesteri fokozatot is szerző tanulók fele, 21 személy professzorként is működött a fokozat megszerzése után az egyetemen, ami azt jelenti, hogy ők mindenképpen szerepelnek a jelen tanulmányban felsorolt diákok között.

Közismert, hogy a magyarországi hallgatókat gyűjtő *Bursa Hungarorum* virágkora a 15. század legvége és a 16. század legeleje közötti időszakra esett.¹⁶ Habár tagjainak aránya csekély a teljes magyarországi diáksereg között, a *Bursa* népszerűsége és hírneve vitathatatlan volt, nemcsak a magyarországi diákok körében – erre utalnak a hallgatók adományai hazatérésükkor –, hanem a teljes diáksereg körében is, 1489-ben például Konrad Celtis itt tartotta krakkói bemutatkozó előadását a levélírás művészetéről.¹⁷ A *Bursa* lakói között található nagyszámú, könyvet birtokló diákból nem következik egyenesen az, hogy ez a magyar diákok tudományos központja is lett volna. Sokatmondó mindenesetre, hogy azoknak a diákoknak, akik tanulmányaik vagy életük során kapcsolatba hozhatók könyvekkel, a 31%-a, illetve 1490 után 50,6%-a a *Bursa* tagja volt, míg a teljes magyarországi diákseregnek csak kisebb része, 16%-a, illetve 1490 után 38%-a volt *bursarius*.¹⁸

Nem hagyhatók figyelmen kívül a diákok más felsőoktatási intézményekben folytatott tanulmányai sem. A könyveikről ismert diákok nagyobb arányban fordultak meg a krakkói mellett más egyetemen is, mint a teljes magyarországi hallgatóság. Míg a magyarországi diáksereg összességének mindössze 8,4%-a fordult elő más intézményben is,¹⁹ addig a könyveikről ismertek között ez az arány 29% – közülük a legtöbben Bécsbe és/vagy Itáliába jártak. Hangsúlyoznunk kell ugyanakkor, hogy a könyveket gyűjtő tanulók között sokan itáliai tanulmányaik idején vagy később, az ott kialakult humanista érdeklődésüknek köszönhetően szereztek meg könyveiket, nem pedig a krakkói stúdiumok következtében.

Ahogy fentebb említettem, összesen 148 hallgató esetében sikerült könyvgyűjtésre és használatra utaló adatot kimutatni (1. diagram). Míg az első diák az 1408-ban beiratkozott Pálóci György esztergomi érsek volt, a legtöbben természetesen a 15. század

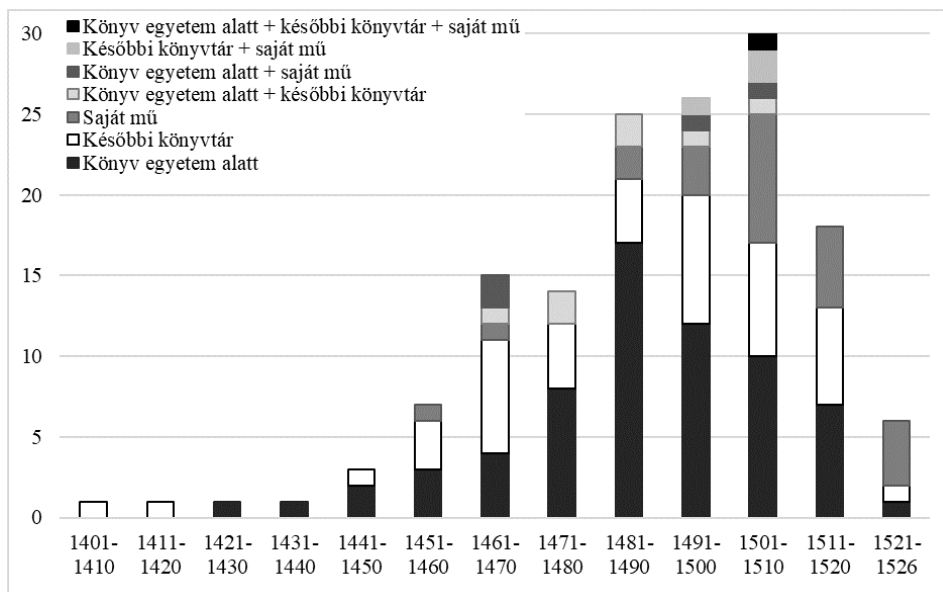
University, Kraków, Jagiellonian University Press, 2000, 46; Antoni GAŚIOROWSKI, *Die Graduierten der Krakauer Universität im 15. jh. im Lichte des Liber promotionum Facultatis Artium in Universitate Cracoviensi* = *The Development of Literate Mentalities in East Central Europe*, szerk. Anna ADAMSKA, Marco MOSERT, Turnhout, Brepols, 2004, 248; BORODA 2010, i. m. 372–373 (27. melléklet).

¹⁶ KELÉNYI 2016, i. m. 56–61.

¹⁷ Jan DĄBROWSKI, *Les relations de Cracovie et son Université avec la Hongrie à l'époque de l'humanisme* = *La renaissance et la réformation en Pologne et en Hongrie (1450–1650)*, szerk. FÜGEDI Erik, SZÉKELY György, Bp., Akadémiai–Mouton, 1963, 460; KOVÁCS Endre, *A krakkói egyetem és a magyar művelődés. Adalékok a magyar-lengyel kapcsolatok XV–XVI. századi történetéhez*, Bp., Akadémiai, 1964, 39; TONK 1979, i. m. 108; KNOLL 2016, i. m. 579.

¹⁸ Vö. *Regestrum Bursae Hungarorum Cracoviensis. A Krakói (!) magyar tanulók-háza lakóinak jegyzéke, 1493–1558*, kiad. Karl SCHRAUF, Bp., Magyar Tudományos Akadémia, 1893, XIV–XVII; Jan DĄBROWSKI, *Kraków a Węgry w wiekach średnich* = *Rocznik Krakowski* 13 (1911), 220; KELÉNYI 2016, i. m. 58; KELÉNYI Borbála, *Krakkótól Wittenbergig. Magyarországi hallgatók a krakkói, bécsi és wittenbergi egyetemeken a 16. században* = *Gerundium* 8 (2017), 4, 34 (5. táblázat), 37 (7. táblázat).

¹⁹ Vö. KELÉNYI 2016, i. m. 78–76 (1. ábra).

1. diagram: A könyveikről ismert krakkói diákok időbeli eloszlása

utolsó negyedében és a 16. század első évtizedében matrikuláltak. Közismert, hogy mind a krakkói egyetem, mind a magyarországi hallgatók jelenlétének virágkora erre az időszakra esett, és ez az időszak hozta meg a krakkói professzorok könyvtárának fénykorát is.²⁰ Az időszak kiemelkedésének további oka a forrásadottságokban keresendő, tudniillik, hogy a *Liber diligentiarum* csak 1487-től kezdődően őrizte meg a professzorok névsorát, valamint az *Acta rectoralia* ügyei szintén csak 1469-től voltak lejegyezve.

A könyvet birtokló ismert diákokat a továbbiakban három csoportra osztottuk. Előszörként, a legtöbben (52,7%) azok voltak, akikről annyi információval rendelkezünk, hogy egyetemi tanulmányaik idején egy könyvet vagy kódexet biztosan forgattak a kezükben. A második kategóriába azok kerültek (36,5%), akiknek a könyvtáráról a tanulmányaik utáni időszakból ismerünk adatokat. A harmadik és egyben legszűkebb csoportot (21,6%) azok alkotják, akiknek már saját műve is ismert, vagy legalább egy magyarországi mű *scriptorai* voltak.²¹

A legkevesebb magyarázatot igénylő csoport a harmadik, a saját műveikről ismert diákok csoportja (32 fő), akiknek működési területe vagy művének műfaja sokszínű. Ezeknek a hallgatóknak egy része más egyetemen is megfordult. A szerzők nem szorulnak részletes

²⁰ Vö. SZELÍNSKA 1966, i. m. 95; BORODA 2010, i. m. 52–53, 66–74; KELÉNYI 2016, i. m. 50–55, 61–66 (1–2. grafikon).

²¹ Az első csoport adatait ld. a Függelékben. A második és harmadik csoport adatai hely hiányában nem szerepelnek a Függelékben, azonban a HARASZTI SZABÓ, KELÉNYI, SZÖGI 2017, i. m. második kötetének vonatkozó tételeinél megtalálhatók a pontos adatok hivatkozásokkal.

bemutatásra, Temesvári Pelbárttól,²² a középkori magyarországi irodalom Európa-szerte ismert képviselőjétől kezdve megjelennek a pálos rendtörténetírók, a szerzetesi könyvek fordítói vagy másolói, költők és asztrológiai munkák szerzői, valamint a 15. század legvégén és a 16. század elején a neves humanisták, hitújítók, vagy éppen annak ellenzői is. A szerzők között szükséges megemlíteni (Kis)Várdai Jánost, akinek oktatási tananyagát tanítványa, Szalkai László későbbi esztergomi érsek jegyezte le a *Szalkai-kódex*-ben. Budai Kakas János naplója közismert. Pauschner Sebestyén nemcsak orvosi művek szerzőjeként ismert, hanem korábban, 1513-ban is kiadott egy számtankönyvet, amelyet öccsének szánt tanulási segédletül. A továbbiakban mindhármukra visszatérek.

A hallgatók saját írásainak felsorolásakor érdemes kiemelni az Újhelyi Ferenc és köre által kiadott Janus Pannonius epigrammáinak első, Krakóban nyomtatott kiadását 1518-ból. A kiadványt Borsa Gedeon ismertette a tudományos közönség számára 1991-ben.²³ Négy krakkói diák (Újhelyi Ferenc, Várad Foris Benedek, Kaszonyi/Szentmiklósi Máté és Szegedi Bálint) saját szerzeményét is megjelentette a nyomtatványban, négy másik hallgató (Baranyai Bertalan, Korlátfalvi Imre, Losonci Bánfi Miklós és Szentmártoni Péterfi Gergely) a művek ajánlásában szerepel.

A második csoport (54 fő) esetében nem hagyható figyelmen kívül, hogy közülük sokan pozíciójuknak köszönhetően is hozzájutottak könyvekhez (a két esztergomi érsek, Pálóci György és Bakócz Tamás, illetve a püspökök, Szentlászlói Tűz Osvát, Thurzó János és Szaniszló, valamint Podmanicki István stb.). A városi tisztségviselők, plébánosok és a klérus tagjairól sokszor egy-egy végrendelet is megemlíti, hogy vagy a saját testamentumukban hagyományozzák valakire könyveiket, vagy más végakaratainak kedvezményezettjeként kapnak egy művet. Polirer Gáspár lőcsei káplán például könyvtárát a lőcsei Szent Jakab-plébániatemplomra hagyta, és Lőcse város középkori könyvtárának feldolgozása nyomán gyűjteményéből három kódex és tíz ősnymtatvány ismert.²⁴ Lomnici vagy Palocsai Horvát János szepesi prépost valószínűleg krakkói tanulmányai alatt került kapcsolatba Nicolaus de Toliszków (Mikołaj z Tuliszkowa) professzorral, aki az 1523. évi naptárának dedikációját Jánosnak ajánlotta.²⁵

²² Temesvári Pelbárt nemcsak a Jagelló Egyetem diákja volt, használták műveit is. Az egész egyházi évet átfogó prédikációit *Pomerium* (Hagenau, 1498–1508) gyűjtőcímen három kötetbe foglalt munka hat, a *Stellarium coronae Beatae Mariae Virginis* (Hagenau, 1498) című prédikációgyűjteménye pedig egy példányban fellelhető a Bibliotheca Jagellonica kódexei között (az azonosítható kötetek korábban a *Collegium Maius* könyvtárában voltak). Az előbbi művet még 1534-ben is használták a rektori akták tanúsága szerint. HARASZTI SZABÓ, KELÉNYI, SZÖGI 2017, i. m. 145 (1124. sz.); *Acta rectoralia* i. m. 3215. sz.; WISŁOCKI 1900, i. m. 369–370.

²³ BORSA Gedeon, *Janus Pannonius epigrammáinak legelső kiadása = Irodalomtörténeti Közlemények* 95 (1991), 4, 417–426.

²⁴ CSAPODI, CSAPODINÉ GÁRDONYI 1988, i. m. I, 288–289, 397, 409, 413, 424–431, 434–436, 439 (1033, 1035, 1608, 1653, 1670, 1714, 1717, 1720, 1721, 1728, 1733, 1734, 1736(2), 1742, 1749, 1764, 1771, 1787. sz.); EVA SELECKÁ MÁRZA, *A középkori Lőcsei Könyvtár*, Szeged, Scriptum Kft., 1997, 14, 20, 35, 36, 40, 50, 51, 52, 56, 58, 59, 61, 65, 68, 84 (62, 65, 80, 119, 122, 126, 142–143, 152, 157, 165–166, 181, 192, 269. sz.).

²⁵ Mieczysław MARKOWSKI, *Astronomia et astrologia Cracoviensia ante annum 1550*, Firenze, Olschki, 1990, 157 (97/22. sz.).

Fel kell hívnunk a figyelmet a krakkói adattár megjelenése óta felbukkant új adatra: Besztercei Márton fia Tamás ugyanis Zsolna plébánosaként feljegyezte a kezében levő *Rationes vitrici Zolnensis* (1500 k.) c. műbe, hogy korábban a krakkói és bécsi egyetemek neveltje volt.²⁶ Ez a bejegyzés nemcsak a tanulmányairól és könyveiről tájékoztat és a későbbi életpályára vonatkozó ismereteinket bővíti, hanem azt is alátámasztotta, hogy az 1460-ban beiratkozott Tamás bizonyosan a Magyar Királyság területéről származott.²⁷

Az első csoportba tartoznak azok a hallgatók, akik krakkói egyetemi tanulmányaik során használtak egyes köteteket (78 fő). Figyelemre méltó tény, hogy míg az előbbi két csoport tagjai közismertek, addig az ebbe a csoportba tartozó személyek későbbi életpályája kevésbé ismert (kivéve néhányukat, pl. Budai Kakas János, Kassai Schinagel Márk, Schaider Pál, Thurzó János, Zákány Balázs stb.). Ez a csoport további három alcsoportra osztható. Elsőként említendőek azok, akik vagy egy-egy kötet bejegyzéseiben *possessor*ként fordulnak elő, vagy pedig a rektor előtt jelentek meg, mert valamilyen vitás ügyük támadt más diákokkal könyveik miatt (54 fő). A második alcsoportot azok a hallgatók képezik, akik a kötetekben *scriptor*ként, kommentár írójaként vagy kompilátorként fedezhetők fel (9 fő), a harmadik csoportot pedig az egyetemi professzorok alkotják (21 fő).²⁸

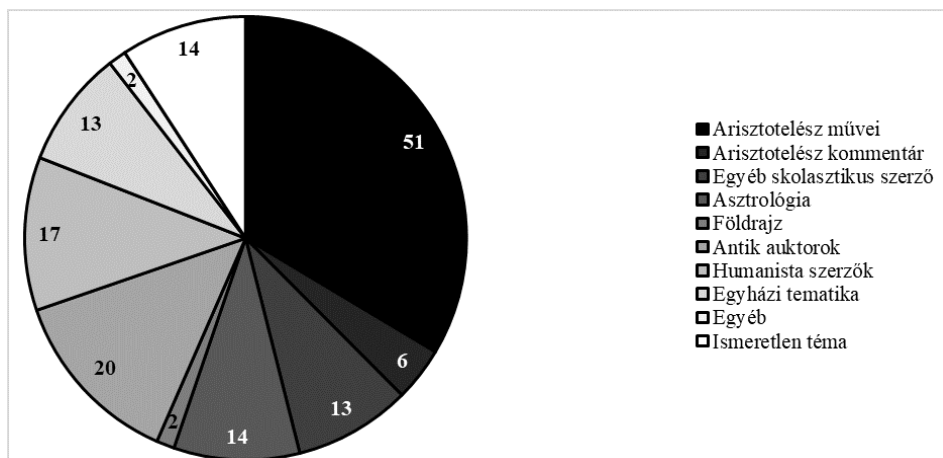
A középkori hagyományoknak és az egyetemi középkori tanagyagnak megfelelően a legtöbben Arisztotelész műveit és kommentárjait forgatták tanulmányaik során, kiegészítve más, a skolasztikus hagyományhoz kapcsolható szerzőkkel (2. diagram). A három csoport együtt kiteszi az összes kötet majdnem felét, 46%-át. A korabeli csillagászati képzés népszerűségét tükrözi, hogy az asztronómiai és asztrológiai, valamint földrajzi témájú művek az összes mű tizedét adják. A tananyag modernizációját és a humanizmus hatását mutatja, hogy a klasszikus auktorok és humanista szerzők a hazánkfiak által forgatott könyvek mintegy negyedét teszik ki. Figyelemre méltó, hogy teológiai tematikájú könyvek is szerepelnek a magyarországi diákok által olvasottak között, jöllehet mindössze egy eperjesi polgárról tudjuk biztosan, hogy ilyen jellegű tanulmányokat folytatott Krakkóban. A rektori akták néhány esetben viszont csak annyit árulnak el, hogy egy, pontosabban nem meghatározott könyv ügyében járultak a tanulók a kar vezetője elé.²⁹

²⁶ DINČA 2017, i. m. 167.

²⁷ A krakkói adattárban még a csak feltehetően magyarországiak között szerepel, a bécsi adattárban nincs nyoma. HARASZTI SZABÓ, KELÉNYI, SZÖGI 2017, i. m. 455 (4566. sz.).

²⁸ A Magyar Királyság területéről származó krakkói egyetemi professzorok munkásságát Stanisław Sroka foglalta össze legutóbb. Stanisław Andrzej SROKA, *Profesorowie węgierscy na wydziale sztuk uniwersytetu Krakowskiego w latach 1487–1526 = Amico, socio et viro docto. Księga ku czci profesora Andrzeja Kazimierza Banacha*, szerk. Tomasz PUŁOCKI, Krzysztof STOPKA, Kraków, Historia Jagellonica, 2015, 285–294; Stanisław Andrzej SROKA, *Magyar professzorok a krakkói Jagelló Egyetem „Artes Liberales” karán 1487–1526 között = Koszta László emlékkötet*, megjelenés alatt (köszönöm a szerzőnek, hogy kéziratát rendelkezésemre bocsátotta). A professzoroknak egészen biztosan voltak saját könyveik. Vö.: KNOLL 2016, i. m. 605–606.

²⁹ A Prágában tanuló magyarországi diákok könyvtárának vizsgálata is kimutatta hazánkfiainak teológiai érdeklődését. Annak ellenére, hogy főként az *artes* karon tanultak, érdeklődésüket leginkább a teológiai témájú olvasmányok keltették fel. A jelenséget Harashti Szabó Péter azzal magyaráz-

2. diagram: Krakkói diákok könyveinek témája

A krakkói *artes* fakultás tananyaga Arisztotelész művein alapult,³⁰ mivel az 1406-os statútumok szerint a borostyánkoszorú megszerzéséhez szükséges *trivium* elsajátításához a 2–3 éves stúdiumok során Krakkóban Arisztotelész műveinek tanulmányozására szánták a legtöbb időt. A leghosszabban, háromnegyed-háromnegyed évig a *Physica*-t és az *Ethica*-t, fél évig a *Metaphysica*-t, továbbá 5 hónapig a *Politica*-t, 4–4 hónapig az *Ars vetus*-t, a *Libri priorum*-ot, a *De anima*-t és a *De coelo et mundo*-t, 14 hétig a *Metheora*-t, a *Parva naturalia*-t és az *Analytica posteriora*-t, 3–3 hónapig a *Liber elenchorum*-ot, a *Topica*-t és a *Perspectiva*-t, 10 hétig a *De generatione et corruptione*-t, 6 hétig a *Theorica*-t, 1–1 hónapig az *Oeconomia*-t, az *Aritmetica*-t és a *Musica*-t tanulták a krakkói hallgatók.³¹ A mesteri fokozat elnyeréséért folytatott 2–3 éves tanulmányok során az *Ethica* ismeretének továbbfejlesztésére 9 hónap, a *Metaphysica*-ra 6 hónap, a *Politica*-ra 5 hónap, a *De coelo et mundo*-ra és a *Metheora*-ra 4–4 hónap, a *Parva naturalia*-ra 3,5 hónap, a *Topica*-ra 3 hónap, a *De generatione et corruptione*-ra 7 hét, az *Oeconomica*-ra 1 hónap állt a diák rendelkezésére.³² Az egyéb, skolasztikus művek közül a krakkói tananyagban kiemelkednek Petrus Hispanus művei. A *Summulae logicales*-t az 1406-os statútumok

za, hogy birtokosaik későbbi karrierjük során mint plébánosok használták őket. Vö. HARASZTI SZABÓ, Péter, *Books and Their Creators from the Medieval Kingdom of Hungary at the University of Prague* = *Studia Historica Nitriensia* 21 (2017), 1, 17–31, különösen: 31.; Uő, *A prágai egyetem magyarországi diákjainak könyvkultúrája a középkorban* = *Magyar Könyvszemle* 134 (2018), 1, 1–16.

³⁰ Krzysztof OZÓG, *The Role of Poland in the Intellectual Development in Europe in the Middle Ages*, Cracow, Societas Vistulana, 2009, 94–95.

³¹ *Statuta nec non liber promotionum philosophorum ordinis in universitate studiorum Jagellonica ab anno 1402 ad annum 1849*, szerk. Joseph MUCZKOWSKI, Cracoviae, Typis Universitatis, 1849, XIII; BORODA 2010, i. m. 223–224; KNOLL 2016, i. m. 102–103.

³² *Statuta nec non liber promotionum* i. m. CXLII–CXIV; KNOLL 2016, i. m. 103–104.

szerint 3 hónapig kellett tanulmányozni a logika megismeréséhez a borostyánkoszorú megszerzése előtt, míg Alexander de Villa Dei doktrínáinak második traktátusát a grammatika elsajátításakor 6 hétig, a *Computus chiometralis*-t 1 hónapig.³³ Albertus Magnus és Aquinói Szent Tamás művei, akárcsak az általános középkori tananyag-nak, úgy a 15. században Krakkóban is a tudományos gondolkodás részét képezték.³⁴ A mesteri fokozat megszerzéséhez Arisztotelész munkáin túl a következő munkák tanulmányozását várták el 1406-ban: John Peckham: *Perspectiva communis*-át 3 hónapig, a Gerhardus Cremonensisnek tulajdonított *Theorica planetarum*-ot 6 hétig, Johannes de Sacrobosco: *De algorithmo*-ját és Johannes de Muris: *Musica*-ját 1-1 hónapig, továbbá nem meghatározott ideig Euklidész: *Geometria*-ját.³⁵

A *trivium* tárgyai közül a *grammatica* elsajátításához használták Arisztotelész (*Analytica posteriora*) és Petrus Hispanus műveit, valamint Alexander de Villa Dei doktrínáit és ezek kommentárjait. A 15. század folyamán bővítették a tananyagot Priscianus és Donatus munkáival is, valamint a kortárs lengyel professzorok kommentárjaival.³⁶ A *retorica* – amelynek oktatására már a kezdetektől, 1406-tól nagy hangsúlyt fektettek a lengyel intézményben – alapjainak megismeréséhez Krakkóban Geoffroi de Vinsauf: *Poetica nova*-ját vették alapul, amit az 1420-as évektől Boëthius és Alanus de Insulis műveivel és a 15. század közepén Jan z Dąbrówki (Johannes de Dąbrówka) kommentárjaival egészítettek ki.³⁷ A *logica* vagy *dialectica* alapjait Arisztotelész *Analytica posteriora* című műve adta, kiegészítve a mű kommentárjaival.³⁸

A *quadrivium* tárgyai közül a *musica* oktatásához Boëthius *De musica* c. művét és Johannes de Muris ezen alapuló munkásságát használták.³⁹ Az *astronomia* tanítása már az 1420–1430-as években nagy hangsúlyt kapott a lengyel egyetemen, arab és görög előzményekre támaszkodva. A tananyag egyik alapja a Gerhardus Cremonensisnek tulajdonított *Theorica planetarum* c. mű volt, kiegészülve Johannes de Sacrobosco írásaival. A csillagászat 15. század második felétől felívelő népszerűsége Krakkóban Marcin Król z Żurawicy (Martinus Rex de Premisla) oktatási tevékenysége nyomán indult meg, akit Ilkusi vagy Olkuszi Bylica Márton (Marcin Bylica z Ilkusa/Olkusza) követett, és a csillagászati oktatás máig tartó hírnevét Nikolausz Kopernikusz (Mikołaj Kopernik) tette múlhatatlanná.⁴⁰ A 15. század végén az oktatás jóhírért öregbítették a kortársak⁴¹

³³ *Statuta nec non liber promotionum* i. m. XIII; BORODA 2010, i. m. 223–224; KNOLL 2016, i. m. 102–103.

³⁴ STOPKA 2000, i. m. 48; BORODA 2010, i. m. 224.

³⁵ *Statuta nec non liber promotionum* i. m. CXLII–CXLV; KNOLL 2016, i. m. 104.

³⁶ KNOLL 2016, i. m. 292–295.

³⁷ STOPKA 2000, i. m. 52; KNOLL 2016, i. m. 300–309.

³⁸ KNOLL 2016, i. m. 314–319.

³⁹ KNOLL 2016, i. m. 320–321.

⁴⁰ Mieczysław MARKOWSKI, *Astronomie an der Krakauer Universität im XV. Jahrhundert = The Universities in the Late Middle Ages*, szerk. Jozef IJSEWIJN, Jacques PAQUET, Leuven, Leuven University Press, 1978, 265–368; STOPKA 2000, i. m. 49–51; KELÉNYI 2016, i. m. 51; KNOLL 2016, i. m. 372–401.

⁴¹ 1492: „a coniectoris et astrologis, quibus referta Cracouia est.” Stephanus KATONA, *Historia Critica Regum Hungariae, stirpis mixtae*. X, Ord. XVII, Budae, Typis Regiae Universitatis, 1793, 258.

és Hartmann Schedel is.⁴² Bár a tananyagban az *arimetica* és *geometria* jóval kevesebb figyelmet kapott, a 15. század végére magas színvonalat ért el,⁴³ a számtan oktatása a 16. század elejére a Jagelló Egyetemet Európa élvonalába emelte. Az intézmény vonzásában kialakult tudóskör tagjai közül sokan foglalkoztak különböző számtankönyvek szerkesztésével mind iskolai, mind kereskedelmi használatra.⁴⁴ A *geometria* tananyagának alapját Krakkóban is Euklidész művei adták, amit a 15. század közepétől Marcin Król munkásságával egészítettek ki. A tanulmányok idejét pontosan nem határozták meg az *artes* fakultás statútumai. Az *arimetica* ismereteinek elsajátítására mindössze 1 hónap állt a krakkói diákok rendelkezésére Johannes de Muris művei alapján. Az utóbbi két tantárgy oktatását segítették Johannes de Sacrobosco és Georg von Peurbach művei is. Trigonometriát Krakkóban önálló tananyagként nem tanítottak.⁴⁵

Mindezekén túl az oktatás magját – mint említettük – Arisztotelész művei (*Ethica*, *Politica*, *Oeconomia*, *Metaphysica*, *De anima*, *Physica*, *De coelo et mundo*, *Metheora*, *De generatione et corruptione*, *Parva naturalia*) és azok kommentárjai adták.⁴⁶

A tananyag és az órarend a magyarországi diákok hagyatékából is fennmaradt. A már említett, közismert *Szalkai-kódex* anyaga az 1481–1484 és 1489–1490 közötti krakkói tananyagot őrizte meg. A tankönyv-kolligátum első része tartalmazza a *Computus novellus* c. művet, továbbá csillagászati szabályokat és számításokat, egy naptárt, valamint egy pseudo-arisztotelészi szöveget is. A második részben a Calirvaux-i Szent Bernátnak is tulajdonított *Carmen paraeneticum ad Rainaldum* c. költemény és a hozzá írt kommentárok olvashatók. A harmadik rész már a humanista oktatás hatásait mutatja, ti. Theodolus eklogáját tartalmazza glosszákkal és magyarázatokkal. A negyedik rész a családjoggal foglalkozik, több ábrával kiegészítve. Az ötödik rész a cseh Tibinus levélfogalmazási segédletként alkalmazott retorikáját tartalmazza. A legutolsó rész a zeneoktatást segíti, az elméleti és gyakorlati ismereteket kottával és táblázatokkal is szemlélteti.⁴⁷ Az 1498. évi téli szemeszter anyagát Bártfai György feljegyzéseiből ismerjük, aki a borostyánkoszorú megszerzéséhez a következőket tanulta: Petrus Hispanus traktátusait, Arisztotelész műveit – azaz a *Parva logicalia*-t, az *Ars vetus*-t, a *De anima*-t, a *Priorum*-ot, az *Analytica posteriora*-t, a *Liber elenchorum*-ot és a *Physica*-t –, valamint Johannes de Sacrobosco *De sphere materiali* c. munkáját és Franciscus Pescennius Niger és Donatus műveit, továbbá tanult a naptárkészítésről is

⁴² De Cracovia: „Hanc ... est ingens celebre gymnasium multis clarissimis doctissimisque viris pollens, ubi plurimae ingenue artes recitantur. Studium eloquentie poetices philosophiae ac phisices. Astronomiae tamen studium maxime viget. Nec in tota Germania, ut ex multorum relatione satis mihi cognitum est, ille clarius reperitus.” Hartmann SCHEDEL, *Liber Chronicarum*, Nürnberg, 1493, f269r. Elérhető: <https://www.wdl.org/en/item/4108/view/1/610/> (letöltés ideje: 2017. 12. 28.).

⁴³ KNOLL 2016, i. m. 368.

⁴⁴ BORSA Gedeon, Sebastian Pauschner, az első Magyarországon megjelent orvosi munka szerzője és nyomtatásban kiadott munkái = *Az Országos Orvostörténeti Könyvtár közleményei* 27 (1963), 261.

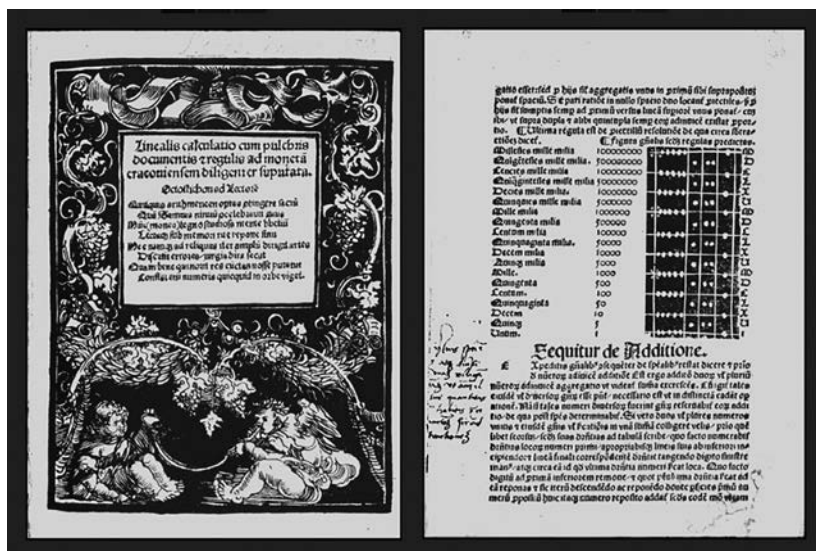
⁴⁵ KNOLL 2016, i. m. 368–372.

⁴⁶ STOPKA 2000, i. m. 46–47; KNOLL 2016, i. m. 322–368.

⁴⁷ MÉSZÁROS István, *A Szalkai-kódex és a XV. század végi sárospataki iskola*, Bp., Akadémiai, 1972, 12–15, 55–198.

(*Computus cyrometralis*). Ezek alapján jól érzékelhető, hogy még a 15. század legvégén is Arisztotelész munkái voltak túlsúlyban.⁴⁸ A számtani oktatás elmeit őrizte meg a már említett Pauschner Sebestyén által 1513-ban kiadott tankönyv (*Linealis calculatio cum pulchris documentis regulis ad monetam Cracouiensem diligenter suputata*), amely testvérének, Gergelynek szánt segédletül a számolás megtanulásához. A munka a tízes számrendszer ismertetésével és a számok abacus-féle jelzésével kezdődik. Ezután a különféle számtani műveleteket (összeadás, kivonás, felezés, szorzás, osztás, sorozat – régebbi nevén haladvány –, arany szabály, kereskedelmi szabály) mutatja be, valamint Pythagorasz táblázatát is tartalmazza. Későbbi használatára utalnak a nyomtatott szöveget kiegészítő glosszák, valamint egy megrajzolt Európa-, illetve a Lengyelország egy részét ábrázoló térkép is.⁴⁹ Budai Kakas János közismert naplóját egy Krakkóban 5 forintért vásárolt Johann Stoeffler és Jakob Pflaumen által szerkesztett *Almanach nova* 1504. évi velencei kiadásába vezette. A kötet terjedelmes csillagászati és kronológiai bevezetőket és táblázatokat is tartalmaz, amit Kakas János inkább tankönyvként használhatott, tükrözve tudományos érdeklődését.⁵⁰

1. kép: Pauschner Sebestyén számtankönyvének kezdőlapja és a számok abacus magyarázata (3. oldal)⁵¹

⁴⁸ KEDVEK Vera, *Egy bátfiai diák a krakkói egyetemen 1498–1499-ben* = *Magyar Könyvszemle* 130 (2014), 2, 256–258.

⁴⁹ DIVÉKY Adorján, *Egy lőcsei szerző műve 1513-ból* = *Közlemények Szepes vármegye múltjából* 4 (1912), 116–118; BORSA 1963, i. m. 260–261, 263–264.

⁵⁰ KUBINYI András, *Budai Kakas János történeti feljegyzése* = *Tanulmányok Budapest múltjából* 18 (1971), 59–79.

⁵¹ Sebastian PAUSCHNER, *Linealis calculatio cum pulchris documentis regulis ad monetam Cracouiensem diligenter suputata*, Cracoviae, 1513. Elérhető: <https://polona.pl/item/linealis-calculatio-cum-pulchris-documentis-et-regulis-ad-monetam-cracouiensem,NDA3NzAoMTU/3/#item> (letöltés ideje: 2017. 12. 28.).

Mint említettük, a magyarországi hallgatók is legtöbbször Arisztotelész munkáit tanulmányozták, a művek harmada ide sorolható. Hazánkfiak a 15. század második felétől a 16. század első évtizedéig használták műveit, a legtöbbször az 1480–1490-es években, tehát a humanizmus eszméinek terjedése sem csökkentette Arisztotelész népszerűségét, sőt, a legkorábbi példa csak 1469-ből ismert. A legtöbbször előforduló munkák – *Analytica posteriora*, *De anima*, *Metaphysica*, *Nova logica*, *Parva logicalia*, *Parva naturalia*, *Topica*, *De coelo et mundo*, *Ethica* – mutatják azt, hogy milyen fontos szerepet töltöttek be a tananyagban. Mellettük, Arisztotelész kommentárjai is feltűnnek hazánkfiainak könyvtárában, jellemzően a 15. század végén és a 16. század elején. Az egyéb, skolasztikus oktatáshoz kapcsolódó szerzők közül a legismertebbek – Petrus Hispanus, Alexander de Villa Dei, Boëthius, Donatus – művei is szerepelnek a magyarországi tanulók és professzorok könyvei között.

Az asztronómiai és asztrológiai témájú művek esetében feltűnő, hogy a legtöbb magyarországi diák a 15. század közepén használta azokat, tehát a krakkói egyetemen folyó csillagászati oktatás virágzásának kezdetén. A hat mű közül kettő Liptói Miklós fia Péter nevéhez köthető. Péter későbbi karrierje nem ismert, mindössze annyit tudunk róla, hogy 1432-ben tűnt fel a lengyel intézményben, amikor borostyánkoszorút szerzett, 1439-ben pedig mesteri fokozatot. Ezt követően is Krakkóban maradt, ugyanis 1442-ben egy ügy tanúja a könyvtárban mint az ispotály iskolájának rektora, 1447-ben és 1450-ben az egyetem dékánjává választották, és 1460-ban a különféle asztrológiai traktátusok és Johannes Eschuid művének *possessoraként* tűnik fel. Apja neve alapján felmerül a lehetősége, hogy azzal az 1420-ban beiratkozott Liptói Miklós fia Péterrel azonos, aki 1430-ban közjegyzőként fordult elő Krakkóban. Két magyarországi diák is kommentálta a *Theorica planetarum* c. művet, amely 1420–1427 között már a krakkói tananyag részét képezte. Érdekességként említendő, hogy Újvárosi Pál, a *Tabularum resolutarum planetarum* egyik kompilátora 1461-ben mint *studens Cracoviensis*, még a beiratkozók között sem nem fordul elő az egyetemi dokumentumokban.

A csillagászat mellett a földrajztudomány is jelentős volt Krakkóban, az egyetem a 15–16. században európai központnak számított. Az oktatás magas színvonalára utal az 1510 körül készült ún. Jagelló-globusz, amely Amerikát külön világrészként tünteti fel.⁵² A földrajzi témájú munkák között említeni kell az Izsépi Vince tulajdonában levő Schedel-féle *Világkrónika* egy példányát, amely 1493-ban jelent meg és Vince egy év múlva a krakkói egyetem könyvtárának ajándékozta. Az eset arra is rávilágít, hogy a magyarországi hallgatók követték a kurrens, legújabb műveket. Hazánkfiak érdeklődtek a térképek iránt is: Kalocsai Imre 1510-ben hazautazása előtt egy térképet hagyott a *Bursára*.

A humanizmus eszméinek terjedése igen korán, már az 1430–1440-es évektől kimutatható volt Krakkóban.⁵³ A tananyag változását jelzi, hogy az új ízlésnek megfelelően az

⁵² Kovács 1964, i. m. 17–18, 47–75.

⁵³ Dąbrowski 1963, i. m. 456; Klaniczay Tibor, *A magyarországi akadémiai mozgalom előtörténete*, Bp., Balassi, 1993, 50; Rainer M. Müller, *Humanismus und Universität im östlichen Mitteleuropa = Humanismus und Renaissance In Ostmitteleuropa vor der Reformation*, szerk. Winfried Eberhard, Alf-

antik auktorok az 1440-es évektől szivárogtak be a krakkói tananyagba, és az 1470–1480-as évektől egyre gyakoribbá váltak. A 16. században például Vergilius műveinek tanulmányozása olyan népszerűvé vált, hogy legalább egy kurzus foglalkozott vele minden egyes szemeszterben.⁵⁴ Vergiliust egyes vélekedések szerint Szánoki Gergely ismertette meg a krakkói publikummal, ugyanő pedig Juvenalist is kommentálta már az 1440-es évektől.⁵⁵ A változások az egyetem tantervének 1449-es reformjában hivatalosan is megjelentek, ekkor ugyanis kibővítették a borostyánkoszorú megszerzéséhez szükséges művek listáját többek között Cicero, Boëthius, Vergilius, Ovidius, Horatius, Terentius stb. műveivel.⁵⁶ A 16. század első negyedében az antik auktorok egyre népszerűbbé váltak, így a diákok nyomására fokozatosan felváltották Arisztotelész műveit.⁵⁷ Ebben az időben Erasmus írásai is igencsak közkedveltek voltak a Jagelló Egyetemen, a mester számos ismert követője (pl. Leonard Cox, Valentinus Echius, Konrad Celtis stb.) professzorként is működött itt, és számos hazánkfia itteni képzése során ismerkedett meg munkásságával.⁵⁸

A korai humanista szerzők mellett a 15/16. század fordulóján váltak közkedvelté a kortárs szerzők művei Krakkóban. A levélírás művészetével foglalkozó művek közül az auschwitzi származású és Itáliában is tanult Johannes Sacranus kezdte el kommentálni Franciscus Philelphus műveit a 15. század végétől,⁵⁹ Franciscus Pescennius Nigert pedig id. Johannes Sommerfeld (Aesticampianus).⁶⁰

Az antik auktorok a magyarországi hallgatók könyvtárában szintén igen korán, 1461-ben megjelentek (Juvenalis satírái), nagy számban azonban 15. század legvégétől tűnnek fel, köztük a legnépszerűbbek Cicero, valamint Horatius és Vergilius művei.

A humanista szerzők között említenünk kell a már tárgyalt Janus Pannonius kiadványt, valamint a lengyel szerzők műveit. Az 1474-es születésű kiváló szónok, Erasmus Ciołek – későbbi plocki püspök (1503–1522) – írásait Szegedi Kis Orbán már 1500-

red A. STRNAD, Köln–Weimar–Wien, Böhlau, 1996, 255–268; Jan PIROŻYŃSKI, *Der internationale Rang der Krakauer Universität in der Renaissancezeit = Polen und Österreich im 16. Jahrhundert*, szerk. Walter LEITSCH, Stanislaw TRAWKOWSKI, Wien, Böhlau Verlag, 1997, 92–93; STOPKA 2000, i. m. 54–55; Krzysztof BACZKOWSKI, *Humanismus in Krakau und Wien um die Wende vom 15. zum 16. Jahrhundert = Metropolen und Kulturtransfer im 15./16. Jahrhundert. Prag – Krakau – Danzig – Wien*, szerk. Andrea LANGER, Georg MICHELS, Stuttgart, Franz Steiner Verlag, 2001, 54; KELÉNYI 2016, i. m. 51.

⁵⁴ SZELIŃSKA 1966, i. m. 64–67; KNOLL 2016, i. m. 577.

⁵⁵ KNOLL 2016, i. m. 555–558.

⁵⁶ *Codex diplomaticus Universitatis studii generalis cracoviensis. Continet privilegia et documenta quae res gestas academiae eiusque beneficia illustrant, Ab Anno 1471 usque ad Annum 1506*, III, szerk. Julianus DUNAJEWSKI, Cracoviae, Sumptibus et typis Universitatis, 1880, 45–48 (250. sz.); STOPKA 2000, i. m. 54; BORODA 2010, i. m. 224; KNOLL 2016, i. m. 564–571.

⁵⁷ KOVÁCS 1964, i. m. 20–21.

⁵⁸ KOVÁCS 1964, i. m. 101–106; Jan DĄBROWSKI, *Krakkó és a krakkói egyetem szerepe a magyar kultúra történetében = Tanulmányok a lengyel-magyar irodalmi kapcsolatok köréből*, szerk. CSAPLÁROS István, HOPP Lajos, Jan REYCHMAN, SZIKLAY László, Bp., Akadémiai, 1969, 67–68.

⁵⁹ KNOLL 2016, i. m. 310–311, 582–583.

⁶⁰ KNOLL 2016, i. m. 311.

ban kommentálta mint professzor,⁶¹ míg Nicolaus Schadek (Szadkovius) traktátusait Váradi Ferenzi Péter 1519-ben. Schadek 1512-ben szerezte meg a *magister artium* fokozatot Krakkóban, 1515-ben az asztronómia professzora, 1523-ban az *artes* kar dékánja, 1534-ben a teológiai kar doktora és dékánja, majd 1548–1561 között az egyetem rektora lett.⁶² Franciscus Pescennius Niger és Franciscus Philelphus műveit a 15. század végén és a 16. század legelején találjuk meg a magyarországi diákok könyvtárában, de a 15. század végén hazánkfiak forgatták az 1505-ben elhunyt professzor és orvos, Gabriel Veronensis Zerbus munkáit is.⁶³ Figyelemre méltó, hogy az 1524-ben elhunyt, több itáliai egyetemen is professzorként oktató Omnibonus Leonicensis (Niccolò Leonicensis) 1475-ben, Velencében kinyomtatott Marcus Annaeus Lucanus római költő műveire fűzött kommentárjait az eperjesi Melczér Márton 1504-ben Krakkóban vásárolta meg.⁶⁴ Sónyi Sós György 1510-ben vette meg azt a kötetet, amely antik auktorok – Vergilius, Servius Maurus Honoratus, Donatus és Domitianus – művei mellett a 15. század második felének humanista szerzőitől – Christophorus Landinustól⁶⁵ és Antonius Mancinellustól⁶⁶ – is tartalmazott egy-egy alkotást.

Teológiai témájú művet kevés magyarországi hallgató használt, ami azzal magyarázható, hogy alig ismerünk olyan hazánkfiát, aki Krakkóban teológiát tanult volna. A Biblia magyarázatai mellett a *baccalaureus cursor biblicus* cím megszerzése után, a *sententiarius* titulus megszerzéséhez Petrus Lombardus Szentenciáinak ismerete is szükséges volt, és a kurzus sikeres elvégzését a *licenciatusi* címmel jutalmazták. A további, teológiai témájú tanulmányokhoz szükséges művek között említendő az egyházatyák (pl. Nagy Szent Gergely, Szent Ambrus, Szent Ágoston, Szent Jeromos, Aquinói Szent Tamás) munkái, valamint kommentárjaik is.⁶⁷ Az 1458-ban beiratkozott löcsei származású Löcsei Pecz Messingsloer Kristóf 1460-ban lett a szabad művészetek borostyánkoszorúsa, azonban ezek után valószínűleg teológiai tanulmányokat folytatott, ugyanis az 1461. év nyári félévében Petrus Lombardus Szentenciáinak *scriptoraként* tűnik fel. Besztercei Jakab – aki egyébként nem biztos, hogy magyarországi származású volt, születhetett a mai Lengyelország

⁶¹ Stanisław ŁEMPICKI, *Ciolek Erazm = Polski Słownik Biograficzny*, I–LI, Wrocław etc., Ossolineum, 1935–2017, IV, 78–81 (a továbbiakban PSB); SROKA 2015, i. m. 292.

⁶² Henryk BARYCZ, *Mikolaj z Szadka* = PSB XXI, 138–140.

⁶³ Zerbis, Gabriele de = *Dizionario Biografico degli Italiani*
Elérhető: <http://www.treccani.it/enciclopedia/gabriele-de-zerbis> (letöltés ideje: 2017. 12. 30.).

⁶⁴ Niccolò Leonicensis = *Dizionario Biografico degli Italiani*
Elérhető: <http://www.treccani.it/enciclopedia/niccolo-leonicensis> (letöltés ideje: 2017. 12. 30.).

⁶⁵ Simona FOÀ, Landino, Cristoforo = *Dizionario Biografico degli Italiani* 63 (2004)
Elérhető: <http://www.treccani.it/enciclopedia/cristoforo-landino> (Dizionario-Biografico) (letöltés ideje: 2017. 12. 30.).

⁶⁶ Carla MELLIDI, Mancinelli, Antonio = *Dizionario Biografico degli Italiani* 68 (2007)
Elérhető: <http://www.treccani.it/enciclopedia/antonio-mancinelli> (Dizionario-Biografico) (letöltés ideje: 2017. 12. 30.).

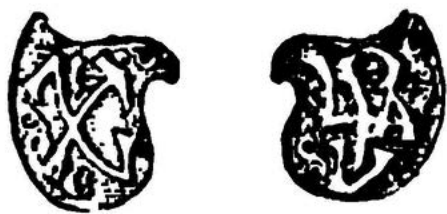
⁶⁷ STOPKA 2000, i. m. 56–62; KNOLL 2016, i. m. 106–109, 467–527.

vagy Csehország területén is – egy teljesen új kiadást használt, ugyanis 1493-ban a fizetség körül támadt vitája egy lengyel könyvkötővel, akit megbízott, hogy kösse be Szent Ambrus három kötetben kiadott műveit, amelyet mindössze egy évvel előtte, 1492-ben adott ki Johann Ammerbach. Gilbertus Porretanus művét Gyulai László magával vitte egyetemi tanulmányai végeztével, és 1529-ben adta el Hátszegi Márton váradi kanonoknak.

Figyelemre méltó, hogy jogi vagy orvosi témájú könyv használatát egyetlen magyarországi diák esetében sem sikerült kimutatni, köszönhetően annak, hogy ilyen jellegű tanulmányokat Krakkóban nem vagy elenyésző számban folytattak a magyarországi diákok.

Az egyéb, nem tananyaghoz kötődő kötetek között a legérdekesebb a későbbi híres csillagász, Kassai Schinagel Márk által használt *De vita Antichristo et quindecimo signis* c. mű, amelyet egy krakkói festővel illumináltatott 1470-ben, azonban a ki-fizetés körül vitáik támadtak. A munka olyan népszerűsége tett szert, hogy 1455–1488 között 15 alkalommal nyomtatták ki.⁶⁸ Ezen felül Jacobus de Voragine, az *Aranylegendában* fennmaradt langobárd történetét Keceli András 1489-ben adta el Cicero és Franciscus Philelphus műveivel együtt.

A pontosabban nem azonosítható munkákról csak annyi tudható, hogy milyen ügyekben említik őket a rektor előtt. A legtöbbször természetesen a tulajdonjog körüli vagy adósság miatti vita kapcsán járultak a felek a kar vezetője elé, hogy az igazságot tegyen. Ez nem is véletlen, hiszen a könyv komoly értéket képviselt, s számos zálogügylet ismerünk. Minden bizonnyal az egyes művek értékét jelzi, hogy könyvlopási esetekre is fény derül a rektori aktákban.⁶⁹

2. kép: Nagybányai Psitacus Benedek könyvkötő jegye⁷⁰

A krakkói diákok adattárának kiadása óta az újabb források vizsgálatával egy könyvkötőt is sikerült azonosítani: az 1488. év téli félévében beiratkozott és 1492-ben borostyánkoszorút szerzett Nagybányai Psitacus Benedek⁷¹ már tanulmányai

⁶⁸ PETNEKI Áron, *Krakkó*, Bp., Enciklopédia Kiadó, 2001, 131.

⁶⁹ BORODA 2010, i. m. 236–239.

⁷⁰ Könyvkötői jegye: L. P. R. V. A. B. WISŁOCKI 1900, i. m. 406.

⁷¹ HARASZTI SZABÓ, KELÉNYI, SZÖGI 2017, i. m. 271 (2637. sz.).

alatt is könyvkötőként működött Krakkóban,⁷² majd 1522-ben a város polgáraként említik.⁷³

Sajnos egyetlen magyarországi diák teljes könyvtárát sem tudjuk olyan mértékben rekonstruálni, mint egy-két szerencsés esetben a lengyelekét.⁷⁴ Mindenesetre az hazánkfiainak könyvtárával kapcsolatban is elmondható, hogy az eddig ismert könyvek témája hasonló az egyetem többi diákjához: a 15. század első feléből ismert munkák gyakran teológiai témájúak, az egyetem tananyagához kötődnek, és a század közepén felbukkan a humanista műveltség egyes darabjai is, majd a század végétől a számos szerző műveit tartalmazó könyvek igen széles érdeklődési körrel tesznek tanúbizonyságot.⁷⁵ Tehát a magyarországi diákok olvasmányai illeszkednek a tananyagba, követik annak változásait, hazánkfiak az éppen aktuális ideológiai irányzatok szerint nyerték el képzésüket.

Jóllehet a 4476 magyarországi diák közül mindössze 148 személy – közülük képzése során 78 hallgató – került bizonyíthatóan kapcsolatba tanulmányai vagy élete során könyvekkel, számuk nem elhanyagolható, hiszen a tendenciák jól követhetők. Minden bizonnyal minden egyetemi hallgató forgatott a kezében könyveket. Sajnálatos módon azonban nem maradt fenn mindenkiről adat, valamint a legtöbben egészen biztosan nem engedhették meg maguknak, hogy saját könyvük legyen, ez ugyanis igencsak drága mulatság volt. A legtöbb diák maximum saját jegyzetével rendelkezett, ti. a középkori oktatás úgy zajlott, hogy a professzor felolvasta és kommentálta előadása során a művet, amit a diákok memorizáltak vagy rövid jegyzeteket készítettek és abból tanultak.⁷⁶

Mindemellett figyelemreméltó, hogy a 78 személy közül 42 későbbi életútjáról is tudunk.⁷⁷ Természetesen majdnem mindegyikük egyházi pályára lépett, ami mutatja, hogy tanulmányaik és olvasmányaik valóban hasznosak voltak későbbi karrierjük szempontjából is. A magyarországi hallgatók figyelemreméltó könyvtárral rendelkezettek, jelenlegi adataink szerint összesen 152 mű fordult meg kezükben egyetemi tanulmányaik során, amelyeknek nagyjából a fele a skolasztikus műveltség, negyede pedig a humanizmus eszméinek megismerését segítette elő.

⁷² WISŁOCKI 1900, i. m. 277, 355, 406, 411.

⁷³ *Acta rectoralia* i. m. 593 (2517. sz.).

⁷⁴ Wacława Szelińska munkája megkísérelte összesen 32 krakkói professzor könyvtárát rekonstruálni négy korszakra bontva a 15. század elejétől 1540-ig. SZELIŃSKA 1966, i. m. Vö. BORODA 2010, i. m. 225–229; KNOLL 2016, i. m. 606–634.

⁷⁵ KNOLL 2016, i. m. 634–636.

⁷⁶ Vö. HAJNAL István, *Írásktatás a középkori egyetemeken*, Bp., Gondolat, 2008, 132–172; Rafał Wójcik, *The art of memory in Poland in the Late Middle Ages (1400–1530)* = Kiss Farkas Gábor – Lucie DOLEZALOVÁ – Rafał Wójcik, *The art of memory in late medieval Central Europe (Czech Lands, Hungary, Poland)*, Bp.–Paris, L'Harmattan, 2016, 65–107.

⁷⁷ Az ismert életpályák aránya (54,5%) igencsak magas, a teljes krakkói magyarországi diáksereg esetében ez mindössze ennek ötöde, alig 10%. KELÉNYI 2016, i. m. 77.

Függelék⁷⁸

Név	Egyetem (Fokozat)	Könyv egyetem alatt	
Göbölalvi Miklós	Krakkó 1426 (BA 1429)	Kódex scriptora (1434, benne: <i>Expositio Orationis Dominicae</i> , Conradus de Soltau: <i>Lectura. Quaestiones libri sententiarum</i> , Pseudo-Ambrosius: <i>De mansionibus filiorum Israel</i>).	
Liptói Péter	Krakkó 1420/1432 (BA 1427/1432, MA 1439, dékán 1447, 1450)	Kódex tulajdonosa (1456, benne: <i>Compendium Divinorum</i>). Kódex tulajdonosa (1460, benne: többféle <i>Tractatus astrologici</i> , Johannes Eschuid: <i>Summa iudicialis de accidentibus mundi</i>).	
Garai Máté	Krakkó 1442 (BA?, MA 1447)	Kommentár írója (1447, Gerardus Cremonensis: <i>Theorica planetarum</i>).	
Nagyszombati Miklós	Krakkó 1446 (BA 1447)	Kommentár írója (1446, Gerardus Cremonensis: <i>Theorica planetarum</i>).	
Esztergomi Lukács	Krakkó 1454 (BA 1454, MA 1458)	Kódex scriptora (benne: <i>Canones tabularum regis Alphonsi</i>).	
Váradi Miklós	Krakkó 1457 (BA 1460, MA 1464)	Kódex tulajdonosa (benne: Paulus de Worczyn: <i>Quaestiones super libris I–IV Ethicae Nicomacheae Aristotelis</i>).	
Lőcsei Pecz Messingsloer Kristóf	Krakkó 1458 (BA 1460)	Kódex scriptora (1461, benne: Petrus Lombardus: Szentenciák, Juvenalis: Szatírák).	
Újvárosi Pál	Krakkó 1461 (<i>Bursa Divitum</i> tagja)	Kódex kompilátora (1461, benne: <i>Canones Tabularum resolutarum planetarum super meridianum Cracoviensem</i>).	

⁷⁸ A dőlt betűvel jelölt személyek származása kétséges, ti. csak feltételezhető, hogy valóban a Magyar Királyság területéről származtak.

Későbbi könyvtár	Saját mű	Forrás
		HSzKSz 93 (Nr428), JS II 191 (Nr335), BH I 405 (Nr1639)
		HSzKSz 87, 101 (Nr356, 549), WW I 150, 210 (Nr462, 695), CCM I 301 (Nr262/4), III 56 (Nr462), V 78 (Nr695/3), IX 343 (Nr1390/2f), BH II 33 (Nr1910a), CsJ KK 383, 387
		HSzKSz 112 (Nr691), WW II 459 (Nr1918), CsJ KK 391–392, HBJ 106, MM 121 (Nr82)
		HSzKSz 118 (Nr760), WW I 445 (Nr1684), BH II 38 (Nr1930), CSJ 301, CsJ KK 391
		HSzKSz 134 (Nr987), WW I 170 (Nr548), BH II 33 (Nr1911), CsJ KK 383
		HSzKSz 141 (Nr1083), CCM V 151–153 (Nr714/2f)
		HSzKSz 143 (Nr1104), JS II 153–154 (Nr299), BH I 397 (Nr1607), ESM 28 (Nr30)
		HSzKSz 154–155 (Nr1239), WW I 194 (Nr614), CCM IV 303–304 (Nr614/8), BH II 35 (Nr1917), CSJ 301–302

Név	Egyetem (Fokozat)	Könyv egyetem alatt	
Kassai János	Krakkó 1462/1463/ 1466/1467/1469/1471 /1486/1491 (BA 1465/1475/ 1494)	Kódex tulajdonosa (benne: <i>Commentarius super Logicam Aristotelis et aliae quaestiones philosophicae</i>).	
Pálóci János	Krakkó 1464/1468 (BA 1470)	Kódex tulajdonosa (benne: <i>Commentarius super Logicam Aristotelis et aliae quaestiones philosophicae</i>).	
Kassai Schinagel Márk	Krakkó 1466 (BA 1470)	Egy krakkói könyvfestő adósa a <i>De vita Antichristi et XV signis</i> c. mű díszítéséért (1470). Szepesi (Felkai) Adorján adósa 26 garassal Alexander de Villa Dei és Donatus műveit tartalmazó könyvekért (1470).	
Szepesi/Felkai (Wolphardus?) Adorján	Krakkó 1468 (BA 1471)	Kódex scriptora (1471 k., benne: Arisztotelész <i>Ethica</i> 10 könyve, Albertus Magnus és Aquinói Szent Tamás művei). Kassai Schinagel Márk tartozik neki 26 garassal Alexander de Villa Dei és Donatus műveit tartalmazó könyvekért (1470).	
Bártfai Schwarz János	Krakkó 1468 (BA 1470)	Teológiai témájú munkákat gyűjtő mű scriptora és tulajdonosa (1462–1473, benne: Bernardus Claravallensis: <i>Planctus</i> etc.).	
Eperjesi Gáspár	Krakkó 1469 (BA 1470)	Magántanítóként oktatta a harmadik traktátust Petrus Hispanus: <i>Summulae logicae</i> c. művéből és Arisztotelész: <i>Parva naturalia</i> c. munkáját, hogy tanítványa megszerezze a borostyánkoszorút (1469). Egy diáktársa könyvét elvette (1470, benne: ismert énekek (<i>Notum Kanthonem</i> ?) és <i>Quadrivium</i> ?).	
Brassói Antal	Krakkó 1473 (BA 1476, MA 1485)	Brassói Antal Garai Berecket azzal vádolta, hogy bizonyos szabad művészetekről szóló skolasztikus tankönyvét ellopta, de Bereck azt állította, hogy 17 garasért megvette (1484).	

Későbbi könyvtár	Saját mű	Forrás
		HSzKSz 158, 162, 163, 175, 180, 190, 196, 262, 282 (Nr1278, 1325, 1333, 1480, 1483, 1525, 1529, 1637, 1727, 2517, 2770), WW II 454–455 (Nr1900), BH II 38 (Nr1931), CsJ KK 391
		HSzKSz 153–154, 186 (Nr1225, 1591), WW I 454–455 (Nr1900), BH II 38 (Nr1931), CsJ KK 391
	1487–1501 között évente összesen 14 darab csillagászati prognosztikont és almanachot készített.	HSzKSz 176–177 (Nr1487), AR 30, 32, 41–42 (Nr135, 153, 190), CCM I 3, 5 (Nr8/1), MM 110–113 (Nr75)
Talán azonos a Wolphardus testvérek apjával, akinek nagyenyedi házában könyvtár is volt, amelyben Janus Pannonius műveit is őrizték.		HSzKSz 183 (Nr1560), AR 41–42 (Nr190), CCM IV 388–390 (Nr643/1), JK KE 103–104
	A leubusi ciszterci kolostorban könyvmásoló.	HSzKSz 186 (Nr1588), BH I 119 (Nr306a), CsJ 143–145
		HSzKSz 189 (Nr1625), AR 15–16, 17, 18, 23–24, 26, 36 (Nr72, 75, 81, 101–102, 114, 168)
		HSzKSz 197 (Nr1743), AR 207 (Nr943)

Név	Egyetem (Fokozat)	Könyv egyetem alatt	
Kolozsvári Lőrinc	Bécs 1471? Krakkó 1474	Egy könyvét és annak fedelét Sándorházi Márton ellopta (1479, benne: Arisztotelész: <i>Quaestiones Novae logicae, Lectura et anima, Lectura priorum</i>).	
Zólyomi Albert	Krakkó 1475	28 pénzérméért vett egy kötött kódexet (benne: Gasparinus Barzizius Bergamensis: <i>Epistolae</i> , Cicero: <i>Orationes</i> , Cicero: <i>Synonima</i> , Antonius Mancinellus: <i>Modus orandi scribendique</i> , [Heymericus de Campo/Heinrich Quentel]: <i>Promptuarium argumentorum</i> , Pietro da Ravenna: <i>Phoenix sive artificiosa memoria</i>).	
Németprónai Imre	Krakkó 1476 (BA 1484, MA 1492, <i>Bursa Jerusalem</i> tagja)	Professzor (1492–1512): Arisztotelész (<i>Metaphysica, Ethica, Metheora, De generatione et corruptione, Oeconomia, Parva naturalia, Politica, Topica, Parva logicalia, De anima, Ars vetus, Logica [Ars] nova, Analytica posteriora</i>), Petrus Hispanus (5. és 6. traktátusa a <i>Summulae logicales</i> -ből), Franciscus Pescennius Niger, Donatus és Alexander de Villa Dei (második részét) munkáit kommentálta. Gerardus de Harderwijk: <i>Epitomata seu reparationes totius philosophiae naturalis Aristotelis</i> c. munkát használta (1510 után, minden bizonnyal Arisztotelész kommentálásához).	
Kamanci Mihály	Krakkó 1477	Egy könyv nála van zálogban (1478).	
Bártfai Ambrus	Krakkó 1479 (BA 1486 előtt, <i>doctor</i> 1486 előtt)	Kódex scriptora (15. sz. vége, <i>Tabulae resolutae super meridianum Cracoviensem ad annos 1428–1808</i> c. mű). Kódex scriptora (1486, benne: Johannes Regiomontanus: <i>Tabulae directionum profectionumque cum canone</i> , Georg von Peurbach: <i>Tabulae eclipsis</i> és Jean Blanc: <i>Tabulae latitudinum planetarum</i> c. művek).	

Későbbi könyvtár	Saját mű	Forrás
		HSzKSz 202 (Nr1798), AR 168 (Nr795), BH III 171 (Nr1494)
		HSzKSz 203 (Nr1822), ITBUJ 546
		HSzKSz 207–208 (Nr1878), LDFAC 21, 22, 24, 26, 27, 29, 37, 40, 41, 42, 43, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 67, 70, 71, 72, 74, 76, 77, 79, 80, 82, 85, 86, 87, 88, 90, 93, 94, 96, 101, 102, 103, 105, ITBUJ 408
		HSzKSz 213 (Nr1944), AR 184 (Nr635)
		HSzKSz 217 (Nr1989), WW I 194 (Nr617), CCM IV 311, 314–315, 317–318 (Nr616, 617/16), BH II 35–36 (Nr1917a–1918), CsJ 303–304, ÁJ BE 42

Név	Egyetem (Fokozat)	Könyv egyetem alatt
Dengelegi Ferenc	Krakkó 1479 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1486, MA 1496) Padova 1506 (1503 e.?)	Dengelegi Ferenc Privigyei Miklóstól kérte Petrus Hispanus: <i>Summulae logicales</i> c. skolasztikus könyvét, amely Arisztotelész: <i>Analytica posteriora</i> c. művet is tartalmazza. Miklós azt mondta, hogy ő Pókafalvi Pétertől vette 6 garasért, de Péter azt mondta, hogy ő a könyvet Ferenctől vette 5 garasért (1486). Professzor (1496): egy <i>Carmina</i> [szerzője talán Horatius] c. művet kommentált.
Thurzó János	Krakkó 1479 (BA 1484, MA 1488) Padova 1489	Professzor (1488): Ovidiust, majd Arisztotelész: <i>De coelo et mundo</i> c. művet kommentálta.
Sándorházi Márton	Krakkó 1479	Kolozsvári Lőrinc egy könyvét és annak fedelét ellopta (1479, benne: Arisztotelész: <i>Quaestiones Novae logicae, Lectura et anima, Lectura priorum</i> c. művei).
Lőcsei Sebestyén	Krakkó 1479 (<i>Bursa Jerusalem</i> tagja, BA 1482, MA 1487)	Professzor (1487–1489): Arisztotelész: <i>Parva logicalia</i> és <i>Liber elenchorum</i> c. műveit kommentálta.
Garai Bereck	Krakkó 1480 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1485, MA 1487) Itália 1499 e.	Brassói Antal Garai Berecket azzal vádolta, hogy bizonyos szabad művészetekről szóló skolasztikus tankönyvét, ellopta, de Bereck azt állította, hogy 17 garasért megvette (1484). Professzor (1487–1488): Arisztotelész: <i>Topica</i> c. és Boëthius műveit kommentálta.
Belényesi/ Szebeni Gergely	Krakkó 1480/1483 (BA 1485, MA 1488)	Professzor (1488): a levélírás művészetét [vö. Franciscus Pescennius Niger: <i>Modus epistolandi</i> c. műve] kommentálta.
Besztercei Jakab	Krakkó 1482 (<i>sacrae canonum baccalarius</i> 1486)	Szerződést kötött Bertalan krakkói klerikussal, hogy könyveit 3 forintért arannyal és virágdíszekkel ékesíti (1482).

Későbbi könyvtár	Saját mű	Forrás
		HSzKSz 218–219 (Nr2009), AR 232–233 (Nr1072), LDFAC 33
Könyvtárának több darabja ismert: Hóráskönyv. <i>Missale Wratislawiense</i> , egy kódex (benne: Nolai Szent Pál: <i>Epistolae</i> , [Pseudo-] Ignatius: <i>Epistolae</i> , Uranius presbyter: <i>De vita et obitu Pauli Nolensis</i> c. műveket tartalmazó, Ursinus Velius egy verse Erasmusról).		HSzKSz 220–221 (Nr2031), LDFAC 4, 6, 7–8, BH I 261 (Nr906), II 190, 324–325, 347 (Nr2568, 3257, 3387)
		HSzKSz 222 (Nr2045), AR 168 (Nr795)
Nicolaus de Lyra: Postilláit az egyházára hagyta (1509).		HSzKSz 224 (Nr2073), LDFAC 2, 3, 5, 6, 9, 11, CCM I 287 (Nr249/1), ESM 62 (Nr167)
		HSzKSz 226 (Nr2095), AR 207 (Nr943), LDFAC 2–4, 6, BH III 162 (Nr1429)
		HSzKSz 227, 237 (Nr2101, 2216), LDFAC 6
		HSzKSz 461 (Nr4627), AR 185–186 (Nr872), BH III 165 (Nr1442)

Név	Egyetem (Fokozat)	Könyv egyetem alatt	
<i>Kamanci Armatius Jodok</i>	Krakkó 1483 (BA 1486)	Könyvkötő, Szent Ambrus munkáit három kötetbe kötötte [Szent Ambrus munkáit c. művét 3 kötetben adta ki 1492-ben Ammerbachi János] 7 garasért kötetenként egy diáktársa számára, aki azonban azt állította, hogy a teljes munkáért állapodtak meg 7 garasban, végül a rektor ítélete szerint kötetenként 6 garast kell fizetni (1493) Priscinianus kis kötetbe kötött munkája nála van (1493).	
Várad László	Krakkó 1483 (BA?, MA 1488)	Professzor (1488).	
Lőcsei Lőrinc	Krakkó 1483 (BA 1485, MA 1489)	Professzor (1489–1490): Arisztotelész: <i>Analytica posteriora</i> , Cicero: <i>De officiis</i> c. műveket kommentálta.	
Várad Mihály	Krakkó 1483 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1484, MA 1488)	Professzor (1488–1490, 1492, 1496, 1497): Arisztotelész: <i>De coelo et mundo</i> , <i>Liber elenchorum</i> , <i>Parva logicalia</i> , <i>Topica</i> , <i>De anima</i> , <i>Logica [Ars] nova</i> és <i>Metaphysica</i> c. műveit kommentálta (1497-ben egyszer sem jelent meg az óráin). Egy néhai lengyel diák könyvei (a vörös bőrbe kötött <i>Katholikon</i> (?), a szintén vörös bőrbe kötött Arisztotelész: <i>Parva naturalia</i> c. műve, egy másik kötetben Arisztotelész: <i>Ars vetus</i> c. műve, a fehér bőrbe kötött Arisztotelész: <i>Physica</i> c. műve, a szintén fehér bőrbe kötött Arisztotelész munkáit és más traktátusokat tartalmazó műve, egy másik kötetben Arisztotelész: <i>Parva logicalia</i> c. műve, egy másik kötetben Juvenalis: <i>Satirák</i> , egy másik kötetben Aquinói Szent Tamás: <i>De ente et essentia</i> c. műve) nála vannak zálogban fél márkáért (1490). Megegyezett Vencel, a krakkói katedrális scriptorával megegyezett a <i>Septem psalmo</i> , <i>Vigiliarum</i> és a <i>De domina</i> c. szerkönyvek másolása miatt 1,5 forintért vagy 15 garasért (1494).	

Későbbi könyvtár	Saját mű	Forrás
		HSzKSz 461 (Nr4627), AR 356, 357 (Nr1617, 1619, 1622)
		HSzKSz 238 (Nr2231), LDFAC 4
		HSzKSz 238–239 (Nr2236), LDFAC 11, 13
		HSzKSz 240 (Nr2251), AR 294–295, 391 (Nr1343, 1728), LDFAC 6, 12, 13, 17, 18, 20–22, 24–29, 31–32, 35, BH III 218 (Nr1934)

Név	Egyetem (Fokozat)	Könyv egyetem alatt	
Nyalkai Albert	Krakkó 1484 (BA 1486, MA 1489)	Egy lengyel diák elzalogosította Gabriel Veronensis Zerbus: <i>Metheorica</i> c. könyvét Rákosi Menyhértnél 1 Ft és 8 széles garasért, Nyalkai Alberttel közös tartozása fejében (1489).	
Fehérvári Antal	Krakkó 1484 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1486, MA 1487)	Megtalálhatók feljegyzései azon előadásokról, amelyeket látogatott (1487, Petrus Hispanus traktátusai a <i>Summulae logicales</i> c. műből, Arisztotelész: <i>Physica</i>).	
Körmöci Schaider Pál	Krakkó 1484 (BA 1487) Ferrara 1493	Egy kölcsönadott könyv miatt pereskedett Zalai Andrással (1485).	
Pókafalvi Péter	Krakkó 1484	Dengelegi Ferenc Privigyei Miklóstól kérte Petrus Hispanus: <i>Summulae logicales</i> c. skolasztikus könyvét, mely Arisztotelész: <i>Analytica posteriora</i> c. művet is tartalmazza. Miklós azt mondta, hogy ő Pókafalvi Pétertől vette 6 garasért, de Péter azt mondta, hogy ő a könyvet Ferencről vette 5 garasért (1486).	
Erdélyi Kelemen	Krakkó 1485 (BA 1486)	Egy lengyel diák könyvéért adós (1491). Kozma könyvkötőnek egy könyv két kötetének kötéséért adósa 10 széles garassal (1491).	
Izsépi Vince	Krakkó 1485 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1491, MA 1494)	Hartmann Schedel Világkrónikáját (1493) a krakkói egyetemi könyvtárnak ajándékozta (1494).	
Rákosi Menyhért	Krakkó 1485 (BA 1487, MA 1490) Itália 1493 e. (<i>artium liberalium et decretorum doctor</i> 1493 e.)	Egy lengyel diák elzalogosította Gabriel Veronensis Zerbus: <i>Metheorica</i> c. könyvét Rákosi Menyhértnél 1 Ft és 8 széles garasért, Nyalkai Alberttel közös tartozása fejében (1489).	
Keceli András	Krakkó 1486 (BA 1489)	Más diák nadrágjait és könyveit (benne: Franciscus Philelphus: <i>Epistolae breviores</i> c., Jacobus de Voragine: <i>Historia lombardica</i> c. és Cicero művei) a zsidóknak pénzért eladta (1489).	

Későbbi könyvtár	Saját mű	Forrás
		HSzKSz 242–243 (Nr2281), AR 281 (Nr1284)
		HSzKSz 243 (Nr2296), WW I 92 (Nr243), CCM I 281 (Nr243/3), CsJ 301, CsJ KK 383
Ferrarában megvásárolta Cicero: <i>Epistolarum familiarium libri VII</i> c. művét (1495).		HSzKSz 249 (Nr2364), AR 223 (Nr1017), BH I 104 (Nr249)
		HSzKSz 250 (Nr2370), AR 232–233 (Nr1072)
		HSzKSz 252–253 (Nr2405), AR 314, 318, 320–321 (Nr1419, 1451, 1460, 1462– 1463), BH III 149 (Nr1282)
		HSzKSz 259 (Nr2476), ITBUJ 246, 444, BH II 39 (Nr1939), III 219 (Nr1942)
Nicolaus Tinctor: <i>Commentum super Summulas Petri Hispani</i> c. mű tulajdonosa.		HSzKSz 256–257 (Nr2455), AR 2381 (Nr1284), BH II 103 (Nr2189)
		HSzKSz 259 (Nr2480), AR 271 (Nr1236)

Név	Egyetem (Fokozat)	Könyv egyetem alatt	
Privigyei Miklós	Krakkó 1486 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja)	Dengelegi Ferenc Privigyei Miklóstól kérte Petrus Hispanus: <i>Summulae logicales</i> c. skolasztikus könyvét, mely Arisztotelész: <i>Analytica posteriora</i> c. művet is tartalmazza. Miklós azt mondta, hogy ő Pókafalvi Pétertől vette 6 garasért, de Péter azt mondta, hogy ő a könyvet Ferencről vette 5 garasért (1486).	
Szászsebesi Rewdolphi Krisztián	Krakkó 1487 (BA 1489)	Mucsi János könyvét, amely Vergilius művének harmadik kinyomtatása, ellopta (1494).	
Dévai János	Krakkó 1487 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1493, MA 1495)	Egy asztronómiai témájú mű tulajdonosa (lelélben említik eladását).	
Kamanci Márton	Krakkó 1487	Szónoklatokkal és versekkel teli könyveit, köztük Cicero: <i>De officiis</i> és Boëthius: <i>De consolatú</i> c. műveit, amiket elvesztett és Grodek Jakabnál talált meg, visszakérte, azonban Jakab azt állította, hogy azokat egy másik diáktól kapta (1490).	
Pesti Ferenc	Krakkó 1490 (BA 1491, MA 1495)	Professzor (1502): Horatius: Szatíráit, majd Franciscus Philelphus: <i>Epistolae breviores</i> c. művét kommentálta (utóbbit nem fejezte be).	
Várad Foris Benedek	Krakkó 1492 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1494, MA 1507)		
Mucsi János	Krakkó 1492 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1494)	Könyvét, amely Vergilius művének harmadik kinyomtatása, Szászsebesi Rewdolphi Krisztián ellopta (1494).	
Tamási Balázs	Krakkó 1494 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1496)	Arisztotelész: <i>Logica</i> és <i>Quaestiones philosophicae</i> c. műveinek tulajdonosa.	
Szegedi Kis Orbán	Krakkó 1495 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1497, MA 1500)	Professzor (1500): Arisztotelész: <i>Ethica</i> c. művét és Erasmus Ciolek műveit kommentálta (előbbit betegsége miatt nem fejezte be).	
Dési Osvát	Krakkó 1497 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja)	Várad Péter adása neki egy könyvvel 5 garas és egy ternarius értékben (1498).	

Későbbi könyvtár	Saját mű	Forrás
		HSzKSz 263 (Nr2539), AR 232–233 (Nr1072)
		HSzKSz 266 (Nr2576), AR 368 (Nr1655), BH III 149 (Nr1281)
		HSzKSz 267 (Nr2590), CCM I 281 (Nr243/4)
		HSzKSz 462 (Nr4643), AR 286 (Nr1310)
		HSzKSz 279 (Nr2735), LDFAC 55–56
Magnus Hund: <i>Anthropologium</i> és Magnus Hund: <i>Introductorium in universalem Aristotelis Physicam</i> c. művek tulajdonosa.	Újhelyi Ferenc 1518-as krakkói kiadványában Ferencet közszönti.	HSzKSz 283–284 (Nr2790), BGJ 419–420
		HSzKSz 284–285, 292 (Nr2799–2800, 2878), AR 368 (Nr1655)
		HSzKSz 298 (Nr2941), WW I 454–455 (Nr1900), BH II 38 (Nr1931), CsJ KK 391
		HSzKSz 308 (Nr3058), LDFAC 47–49, SS PW 292
		HSzKSz 311 (Nr3087), AR 419 (Nr1830–1831)

Név	Egyetem (Fokozat)	Könyv egyetem alatt	
Bártfai György	Krakkó 1498 (BA 1500)	Franciscus Pescennius Niger: <i>Modus epistolandi</i> c. művének lapszélein és végén készített jegyzeteiből fennmaradt a krakkói diákok tananyaga és György felvett óráinak jegyzéke (1498/1499).	
Garai György	Krakkó 1498 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1499, MA 1502) Itália 1510 e.?	Professzor (1502): Arisztotelész: <i>Analytica posteriora</i> c. művét kommentálta.	
Lőcsei (Henckel?) János	Krakkó 1498 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1499, MA 1500)	Professzor (1503): <i>Parvulus philosophiae</i> c. művet kommentálta (nem fejezte be).	
Váradi Péter	Krakkó 1498	Adósa egy könyvvel Dési Osvátnak 5 garas és egy ternarius értékben (1498).	
Thurzó Szaniszló	Krakkó 1498 (BA 1503)	Vitába keveredett egy lengyel diákkal Horatius minden művét és Seneca: Tragédiáit tartalmazó könyvek miatt (1504).	
Eperjesi Melczer Márton	Krakkó 1499 (BA 1501)	1 forintért és 4 garasért könyvet vett (1504, benne: Omnibonus Leonicens: <i>Commentum in Lucanum</i> c. műve) Egy kötetbe kötött könyv tulajdonosa (1504, benne: Arnoldus de Tungeris: <i>Epitomata, sive Reparationes logicae veteris et novae Aristotelis</i> c. műve).	
Pécsi Bertalan	Krakkó 1500	Gabriel Veronensis Zerbus: <i>Quaestionum metaphysicarum liber ad Sixtum IV.</i> és <i>Ars venandi distinctiones</i> c. művek tulajdonosa.	
Császlóci Menyhért	Krakkó 1500 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1504, MA 1508)	3,5 márkás tartozása volt a lakbérért, ezért zálogba két tunikát adott, majd a könyveit akarta zálogba adni (1505) Később chiromantiával (tenyérjóslassal) is foglalkozott (1505). Professzor (1507).	

	Későbbi könyvtár	Saját mű	Forrás
			HSzKSz 313 (Nr3110), BH I 297 (Nr1077), KV 253–260
			HSzKSz 313–314 (Nr3111), LDFAC 56
			HSzKSz 314–315 (Nr3120), LDFAC 59
			HSzKSz 318 (Nr3153), AR 419 (Nr 1830–1831)
	Bartolus de Saxoferrato: <i>Super II. parte Infortiati</i> (1492) c. művének tulajdonosa.		HSzKSz 318 (Nr3154), AR 449 (Nr1965), BH I 434 (Nr1763)
			HSzKSz 324 (Nr3212), ITBUJ 164–165
			HSzKSz 327 (Nr3250), ITBUJ 410, BH II 39 (Nr1940)
			HSzKSz 330 (Nr3286), AR 454–455, 460, 461, 464, (Nr1993, 2035, 2041, 2052), LDFAC 83

Név	Egyetem (Fokozat)	Könyv egyetem alatt
Buda-felhévízi Bálint	Krakkó 1500 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1501)	Könyvek tulajdonosa (benne: Arisztotelész: <i>De anima</i> (a könyv fedelén található Mária a gyermekkel, Szent Orsolya és Szent Olaf alabárd-dal), Lambertus Montanus: <i>Super Aristotelis Physicorum libros iuxta doctrinam Thomae de Aquino</i> (utóbbi két mű egybe kötve és 1520-ban 12 garasért vásárolták meg a Collegium Maius számára) és Albertus de Eyb: <i>Margarita poetica</i> c. művek).
Makrai Balázs	Krakkó 1501 (BA 1502, MA 1504)	Professzor (1504): Arisztotelész: <i>Metaphysica</i> c. művét kommentálta (nem fejezte be a kurzust).
Eperjesi Künisch Mátyás	Krakkó 1501 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1503, MA 1521, <i>baccalarius theologiae</i> 1523)	1523-es levelében arról panaszkodott, hogy könyvtárának könyvei Krakkóban elégték.
Gönci (Melcer?) András	Krakkó 1502 (BA 1505, MA 1511)	Professzor (1511–1512): Arisztotelész: <i>Metaphysica</i> , Gerardus de Harderwijk: <i>Epitomata seu reparationes totius philosophiae naturalis Aristotelis</i> és Cicero: <i>De officiis</i> c. műveket kommentálta (a legelsőből három előadást nem tartott meg a kánikulai napok miatt, de később folytatta, az első kettő eredeti kézírata a krakkói Jagelló Könyvtár gyűjteményében fennmaradt).
Kassai Grotker Gergely	Krakkó 1502 (BA 1505, MA 1510)	Professzor (1509–1510): Arisztotelész: <i>Metheora</i> c. művét kommentálta.
Kassai Márton	Krakkó 1502 (BA 1503, MA 1510)	Professzor (1510–1511): Arisztotelész: <i>De coelo et mundo</i> , <i>De generatione et corruptione</i> és <i>Politica</i> c. műveit kommentálta (öt előadást nem tartott meg, a legelső nem fejezte be).
Zsidvei Mihály	Krakkó 1502 Bologna 1520 e. Ferrara 1520	Sommerfelt János tartozott neki 6 forinttal és a rektor ítélete szerint vagy a pénzt kapja meg, vagy annak értékében a könyvkereskedők árszabása szerint (1502).

Későbbi könyvtár	Saját mű	Forrás
		HSzKSz 333 (Nr3313), ITBUJ 97, BH II 39–40 (Nr1938, 1941)
		HSzKSz 334 (Nr3320), LDFAC 64
		HSzKSz 337 (Nr3350), BH III 250 (Nr2300), ETE I 89–90 (Nr90)
		HSzKSz 339 (Nr3378), AR Nr2048, 2051, LDFAC 98, 100, 102–103, 107–108, ITBUJ 197–198
Egy kódex tulajdonosa (benne: Titus Livius: <i>Decades</i> , Polybios: <i>De primo bello Punico</i> , Plutarchos: <i>Parallela</i> és Plutarchos: <i>Vitae</i> c. művek).		HSzKSz 342 (Nr3401), LDFAC 93–94, BH I 225 (Nr771)
		HSzKSz 344 (Nr3422), LDFAC 94, 97–98, 100, 102–103
		HSzKSz 344 (Nr3428), AR 486–489 (Nr1901, 1904, 1908, 1910–1911)

Név	Egyetem (Fokozat)	Könyv egyetem alatt	
Baranyai Bertalan	Krakkó 1504 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1506)	Újhelyi Ferenc 1518-as kiadványában található versek egyikének címzettje.	
Kalocsai Imre	Krakkó 1504 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1509)	Hazautazván a Bursára hagyott egy fekete se-lyem terítőt és egy térképet (1510).	
Budai Kakas János	Bécs 1499 (BA 1504) Krakkó 1504 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, MA 1507) Bologna 1508 Padova 1511	Krakkóban vásárolta meg a Johann Stoeffler és Jakob Pflaumen által szerkesztett <i>Almanach nova</i> 1504. évi velencei kiadását, amelybe ké-sőbb naplóját vezette.	
Kaszonyi/ Szentmiklósi Máté	Krakkó 1504 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1506)		
Korlátfalvi Imre	Krakkó 1506 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1507)	Újhelyi Ferenc 1518. évi kiadványában az egyik versének címzettje.	
Sóvári Sós György	Krakkó 1509 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja)	Megvásárolt egy kötetet (1510, benne: Vergili-us, Servius Maurus Honoratus, Christophorus Landinus, Antonius Mancinellus, Donatus és Domitianus művei).	

Későbbi könyvtár	Saját mű	Forrás
		HSzKSz 352 (Nr3519), BGJ 419–420, 426
		HSzKSz 352 (Nr3524), RBHC 46
Bécsben vásárolta meg Jacobus de Voragine: <i>Legenda aurea sanctorum</i> c. művét.	Krakkóban vásárolt tankönyvét naplóként egészítette ki, amely máig fennmaradt.	HSzKSz 354–355 (Nr3547), KA BKJ 193–211, MaMüL XIII 344
	Újhelyi Ferenc 1518-as kiadványában fennmaradt egy verse.	HSzKSz 355 (Nr3553), BGJ 419, 426–427
		HSzKSz 363 (Nr3634), BGJ 419, 426
		HSzKSz 379 (Nr3791), BH I 181 (Nr563)

Név	Egyetem (Fokozat)	Könyv egyetem alatt	
Lőcsei Pauschner Sebestyén	Krakkó 1509 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1511, MA 1514) Itália?		
Bodorfalvi Bodor Boldizsár	Krakkó 1510 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja)	Részt vett a Bartholomeus Bromirski által Svetonius: <i>De vitis imperatorum</i> c. művéről tartott kommentárokon (1515).	
Szegedi Zákány Balázs	Bécs 1509? Krakkó 1511/1512/1515 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1512/1514) Bologna 1522	Egy lengyel diák tartozik neki 1 forinttal egy elzálogosított könyvért, és ha Balázs az adósságot nem kapja meg, eladhatja a könyvet (1516).	
Gyulai László	Bécs 1510 Krakkó 1511 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1512, MA 1518)	Egy kötet birtokosa (1517, benne: Arisztotelész művei (<i>Physica</i> 8 könyve, <i>De coelo et mundo</i> 4 könyve, <i>Ethica</i> , <i>Topica</i> 8 könyve, <i>Politica</i> 8 könyve, <i>Oeconomia</i> , <i>De sensu et sensato</i> , <i>De memoria et reminiscentia</i> , <i>De somno et vigilia</i>) és Gilbertus Porretanus: <i>Libri sex principiorum</i> c. mű), amelyet 1529-ben eladott Hátszegi Mártonnak.	

Későbbi könyvtár	Saját mű	Forrás
	<p>Kiadott egy számtankönyvet (<i>Linealis calculatio cum pulchris documentis regulis ad monetam Cracouiensem diligenter suputata</i>, 1513), amelyet a mindennapi kereskedői gyakorlatnak szánt, és öccsének, Gergelynek ajánlotta, mert kérte bátyját, hogy segítsen neki megtanulni számolni.</p> <p>Pestis elleni tanácsait könyvbe foglalta (<i>Eine kleine Unterrichtung über die Pest</i>, Szeben, 1530).</p> <p>Otto Brunfels berni orvos 1531–1532-ben megjelent Herbariumának példányába a latin felíratú ábrák mellé írta magyar és néha szász nevüket.</p>	<p>HSzKSz 383 (Nr3820), BG SP 257–271, MaMüL IX 79</p>
		<p>HSzKSz 385 (Nr3834), AR 557–558 (Nr2368)</p>
	<p>Janus Pannoniusról latin magasztaló verset írt Adrianus Wolphardus erdélyi humanista Bolognában, 1522-ben kiadott és Várdai Ferenc erdélyi püspöknek ajánlott antológiájába: <i>Joannis Pannonii Episcopi Quinqueecclesiensis poetae, et oratoris Clarissimi Panegyricus</i> címmel.</p>	<p>HSzKSz 390–391, 395, 410 (Nr3888, 3933, 4097), AR 567–568 (Nr2402), MaMüL XIII 63</p>
		<p>HSzKSz 392 (Nr3906), BH II 21 (Nr1862)</p>

Név	Egyetem (Fokozat)	Könyv egyetem alatt	
Károlyi Máté	Krakkó 1513 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja) Bécs 1515	Egy kötet ő írt be az egyetem könyvtárának katalógusába (Aquinói Szent Tamás: <i>Summa de veritate</i>).	
Keresztényfalvi György	Krakkó 1513	Arisztotelész: <i>Logica</i> és <i>Quaestiones philosophicae</i> c. műveinek tulajdonosa.	
Újhelyi Ferenc	Krakkó 1515 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1516)		
Szegedi Pictoris Bálint	Bécs 1514 Krakkó 1515 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1517)		
Sajószentpéteri Péter	Krakkó 1516 <i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1517, MA 1524)	Professzor (1524): Arisztotelész: <i>Topica</i> c. művét kommentálta (nem fejezte be).	
Szentmártoni Péterfi Gergely	Bécs 1511 Krakkó 1517 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1518)	Újhelyi Ferenc 1518-as kiadványában említi, hogy Janus Pannnonius epigrammáit Gergely mutatta meg neki, néhány nappal a kiadás előtt. Gergely valószínűleg Bécsből hozta magával az epigrammákat.	
Váradi Ferentzi Péter	Bécs 1513 Krakkó 1518 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1519, MA 1520)	Professzor (1519–1520): Nicolaus de Schadek: <i>Tractatus seu responsio de loco ad quaestionem promotoris ac astrologia iudiciaria</i> és <i>Quaestiones promotoris ex astrologia iudiciaria</i> c. műveket kommentálta (az eredeti kézirat a krakkói Jagelló Könyvtár gyűjteményében fennmaradt).	

Későbbi könyvtár	Saját mű	Forrás
		HSzKSz 404 (Nr4026), ITBUJ 259
		HSzKSz 402 (Nr4012), WW I 454–455 (Nr1900), CsJ KK 391
	1518-ban Janus Pannonius epigrammáit adta ki Vietor krakkói nyomdájában saját verseivel együtt, amelyeket Jagelló Zsigmond lengyel király és Bona Sforza esküvőjének alkalmából szerzett, a mű címe: <i>Opusculum adventum serenissimae dominae Bonae reginae, coniugis invictissimi principis domini, domini Sigismundi Poloniae regis declarans</i> (Krakkó, 1518).	HSzKSz 411 (Nr4105), BGJ 419–427, MaMüL XII 191
	Újhelyihez címzett verse fennmaradt Újhelyi Ferenc 1518-as kiadványában.	HSzKSz 414 (Nr4137), BGJ 419, 427
		HSzKSz 417 (Nr4164), LDFAC 164, 166, 169
		HSzKSz 420–421 (Nr4200), BGJ 423–424
		HSzKSz 429 (Nr4292), LDAFC 144, WW II 594 (Nr2489), BH II 38 (Nr1935), CsJ KK 393, MM 152–153 (Nr96/59)

Név	Egyetem (Fokozat)	Könyv egyetem alatt	
Hátszegi Márton	Bécs 1516 Krakkó 1518 (BA 1518)		
Losonci Bánfi Miklós	Krakkó 1519 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja)	Újhelyi Ferenc 1518-as krakkói kiadványában az egyik szövegét neki ajánlja.	
Vörösmarti/Karancsi György	Krakkó 1522 (<i>Bursa Hungarorum</i> tagja, BA 1524)	15 garas értékben a Bursa Hungarorumra hagyta Caesar Kommentárjait (1524).	

Későbbi könyvtár	Saját mű	Forrás
<p>Kötet birtokosa (1517, benne: Arisztotelész művei (<i>Physica</i> 8 könyve, <i>De coelo et mundo</i> 4 könyve, <i>Ethica</i>, <i>Topica</i> 8 könyve, <i>Politica</i> 8 könyve, <i>Oeconomia</i>, <i>De sensu et sensato</i>, <i>De memoria et reminiscentia</i>, <i>De somno et vigilia</i>) és Gilbertus Porretanus: <i>Libri sex principiorum</i> c. mű), amelyet 1529-ben vásárolt Gyulai Lászlótól.</p> <p>Gazdag humanista könyvtár gyűjtött össze: id. Plinius: <i>Naturalis historia</i>, szerk. Philippus Beroaldus (Párma, 1476), Pomponius Mela: <i>Libri de situ orbis tres, adiectis Ioachimi Vadiani in eosdem scholiis</i> (Velence, 1518), <i>Liber Iesu filii Syrach</i> (Bécs, 1519), Johannes Basadona: <i>De veriore mortalium fine ac felicitate dialogus</i> (Velence, 1518), Thomas Morus: <i>Utópia</i> (Bázel, 1518), egyháztörténészek művei (Bázel, 1523).</p>		<p>HSzKSz 427–428 (Nr4279), BH I 223, 383 (Nr760, 1543), II 21 (Nr1860), III 263 (Nr2445), JZs 165–167</p>
		<p>HSzKSz 432 (Nr4331), BGJ 419, 422</p>
		<p>HSzKSz 440 (Nr4421), RBHC 42</p>

Rövidítések jegyzéke

- ÁJ BE ÁBEL Jenő, *A bártfai Sz.–Egyed temploma könyvtárának története*, Bp., Hornyánszky Viktor sajtója, 1885.
- AR *Acta rectoralia almae universitatis studii Cracoviensis inde ab anno MCCCCCLXIX*, I (1469–1537), szerk. Wladislaus WISŁOCKI, Cracoviae, Sumptibus Academiae Litterarum Cracoviensis, 1893–1897.
- BGJ BORSA Gedeon, *Janus Pannonius epigrammáinak legelső kiadása = Irodalomtörténeti Közlemények* 95 (1991), 4, 417–426.
- BG SP BORSA Gedeon, *Sebastian Pauschner, az első Magyarországon megjelent orvosi munka szerzője és nyomtatásban kiadott munkái = Az Országos Orvostörténeti Könyvtár közleményei* 27 (1963), 257–271.
- BH CSAPODI Csaba, CSAPODINÉ GÁRDONYI Klára, *Bibliotheca Hungarica. Kódexek és nyomtatott könyvek Magyarországon 1526 előtt*, I–III, Bp., Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, 1988, 1993–1994.
- CCM *Catalogus codicum manuscriptorum medii aevi Latinorum qui in Bibliotheca Jagellonica Cracoviae asservantur. Katalog łacińskich rękopisów średniowiecznych Biblioteki Jagiellońskiej*, I–X, szerk. Zofia WŁODEK, Maria KOWALCZYK, Gdańsk–Kraków–Warszawa–Wrocław, Institutum Ossolinianum, 1980–2012.
- CsJ CSONTOSI János, *Adalékok a magyarországi XIV–XV. századi könyvmásolók- és betűfestőkhöz. 1–3. közlemény = Magyar Könyvszemle* 4 (1879), 1, 3, 6, 42–59, 134–149, 297–305.
- CsK KK CSONTOSI János, *A krakkói könyvtár hazai vonatkozású kéziratái = Magyar Könyvszemle* 7 (1882), 5–6, 373–398.
- ESM SELECKÁ MÁRZA, Eva, *A középkori Lőcsei Könyvtár*, Szeged, Scriptum Kft., 1997.
- ETE *Egyháztörténeti emlékek a magyarországi hitújítás korából*, I–V, szerk. BUNYITAI Vince, RAPAICS Rajmund, KARÁCSONYI János, KOLLÁNYI Ferenc, LUKCSICS József, Bp., Szent István Társulat, 1902–1912.
- HBJ ZATHEY, Jerzy, LEWICKA-KAMINSKA, Anna, HAJDUKIEWICZ, Leszek, *Historia biblioteki Jagiellońskiej 1364–1775*, I, Kraków, Nakładem Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1966.
- HSzKSz HARASZTI SZABÓ Péter, KELÉNYI Borbála, SZÖGI László, *Magyarországi diákok a Prágai és a Krakkói Egyetemeken 1348–1525*, II, szerk. DRASKÓCZY István, Bp., 2017.
- ITBUJ WISŁOCKI, Władysław, *Incunabula typographica bibliothecae Universitatis jagellonicae cracoviensis inde ab inventa arte imprimendi usque ad a. 1500. Secundum Hainii „Repertorium bibliographicum”, una cum conspectu virorum, qui libros olim habuerant, benefactorum Bibliothecae ligatorum Cracoviensium*, Cracoviae, sumptibus Universitatis Jagellonicae, 1900.

- JK KE JAKÓ Klára, *Az első kolozsvári egyetemi könyvtár történetéből = Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 31 (1987), 2, 103–114.
- JS SOPKO, Július, *Codices medii aevi, qui in bibliothecis Slovaciae asservantur ac olim asservabantur*, I–III, Martin, Matica Slovenská, 1981–1986.
- JZs JAKÓ Zsigmond, *Írás, könyv, értelmiség. Tanulmányok Erdély történelméhez*, Bukarest, Kriterion, 1977.
- KA BKJ KUBINYI András, *Budai Kakas János történeti feljegyzése = KUBINYI András, Főpapok, egyházi intézmények és vallásosság a középkori Magyarországon*, Bp., METEM, 1999, 193–211.
- KV KEDVEK Vera, *Egy bártfai diák a krakkói egyetemen 1498–1499-ben = Magyar Könyvszemle* 130 (2014), 2, 253–260.
- LDFAC *Liber diligentiarum facultatis artisticae Universitatis Cracoviensis: ex codice manuscripto in bibliotheca Jagellonica asservato*, szerk. Wladislaus WISŁOCKI, Cracoviae, sumptibus Academiae Litterarum, 1886.
- MaMül *Magyar művelődéstörténeti lexikon*, I–XIV, szerk. KÖSZEGHY Péter, Bp., Balassi, 2003–2014.
- MM MARKOWSKI, Mieczysław, *Astronomica et astrologica Cracoviensia ante annum 1550*, Firenze, Olschki, 1990.
- RBHC *Regestrum Bursae Hungarorum Cracoviensis. A Krakói (!) magyar tanulók-háza lakóinak jegyzéke, 1493–1558*, kiadta Karl SCHRAUF, Bp., Magyar Tudományos Akadémia, 1893.
- SS PW SROKA, Stanisław Andrzej, *Profesorowie węgierscy na wydziale sztuk uniwersytetu Krakowskiego w latach 1487–1526 = Amico, socio et viro docto. Księga ku czci profesora Andrzeja Kazimierza Banacha*, szerk. Tomasz PUDŁOCKI, Krzysztof STOPKA, Kraków, Historia Jagellonica, 2015, 285–294.
- WW WISŁOCKI, Władysław, *Katalog Rękopisów biblijoteki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Catalogus Codicum Manuscriptorum Bibliothecae Universitatis Jagellonicae Cracoviensis*, I–II, Kraków, Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1877–1881.

Borbála Kelényi*The Library of the Krakowian Students from the Middle Ages*

The present treatise aims at exploring the students from the medieval Hungarian Kingdom, whose book-usage is known during the course of the later Middle Ages (1400–1526). The majority of the students attended the faculty of arts. The book-usage of altogether 148 persons could be proved out of the 4,476 Hungarian students.

The sources of this research included the items of the catalogue of the manuscripts of the Bibiotheca Jagellonica, the Bibliotheca Hungarica (which contains all the codices and prints of the medieval Hungarian Kingdom) and the volumes of Julius Sopko (the collection of medieval codices from present-day Slovakia). Moreover, the Liber diligentiarum provided useful data, since it preserved not only the names of the academic professors, but also the works on which based they commented the lessons. The affairs of the Acta rectoralia, which discusses the students' everyday matters was useful as it contained information about their books, too.

It seems that those students, whose book-usage is known, gained a degree more frequently than the others, and a larger part of them appeared as the bursar of the Bursa Hungarorum, or among those who attended another university.

These students fall into three categories: most of them (52.7%, 78 persons) are known through their book-usage during their academic studies. The second group contains the ones whose library can be proved during their later career (36.5%, 54 persons). The third group (21.6%, 32 persons) includes those students who had a publication on their own, or who are known as a scriptor at least.

Discussing the first group in details, it appears to have three subgroups: 1. the ones who were mentioned as a manuscript's or print's possessor or had a dispute because of their books (54 persons) and 2. those who were a scriptor, the writer of an annotation or a compiler of a work (9 persons) or 3. those who were academic professors (21 persons).

Regarding the authors of the works used by the Hungarian students, Aristotle seemed evidently the most popular author and his interpretations with other scholastic authors (Petrus of Spain, Alexander de Villa Dei, Boethius, Donatus) (46%) made up the medieval academic curriculum. The works on astrology, astronomy and geography (Johannes Eschuid, Gerard of Cremona: Theorica planetarum, Tabularum resolutarum planetarum, the Nuremberg chronicle) (10%) demonstrate the popularity and high quality of education in Kraków. The high proportion (25%) of classical authors (Juvenal, Cicero, Horace, Vergil) and the Humanist authors (Erasmus Ciołek, Nicolaus Schadek, Francesco Negro, Francesco Filelfo, Gabriele Zerbi, Niccolò Leonicensio etc.) demonstrates the modernization of the curriculum and the effect of Humanism. In addition, a few theological works (Peter Lombard: Sentences, Ambrose) belonged to the curriculum.

The new sources provide an opportunity to identify a bookbinder too. Benedict Psitacus from Baia Mare/Frauenbach started to work during his studies in the 1490s and is mentioned as a citizen of Kraków in 1522.

None of the libraries of the students from the medieval Hungarian Kingdom can be entirely reconstructed. However, it is proved by the 152 works, which were used by them during their studies, that their books and readings followed the curriculum and its changes.

Névmutató

A–Á

Abbo, Saint-Germain-des-Prés 19, 20, 38
Abdülaziz (Abdul-Aziz), szultán 244, 255
Abdülhamid (Abdul-Hamid), II., szultán 244, 253, 255
Abdülkerim (Abdul-Kerim) 247, 255, 256
Ábel Jenő 174, 249, 250
Abraham ibn Ezra 229
Abū ‘Alī al-Khayyāt 224
Abū Ma‘shar 186, 187, 227, 230
Achnitz, Wolfgang 49
Ács Tivadar 263
Ádám Ágnes 252
Adam, du Petit-Pont (Balsham) 21
Aegidius de Tebaldis, 225, 228
Aegidius Romanus 89
Aesticampianus ld. Sommerfeld, Johannes
Aethelberg, Szent 129
Ágoston, Szent 16, 22, 33, 55, 145, 194, 220, 242
Agricola, Rudolf, ifj. 35, 36
Alanus de Insulis 140
Alanus de Rupe 54
Albani Csirke György 64
Albertus Magnus (Szent) 24, 83, 97, 140, 150
Albrecht főherceg, Habsburg 224
Albucasis 246

Albumasar ld. Abū Ma‘shar
Alcabitius ld. al-Qabiṣī
Alderotti, Taddeo 264
Alemannus, Hermannus 264
Alexander de Villa Dei 140, 143, 150, 152, 176
Alexander Halensis 24
Alexander, Jonathan 237
Alfonz, X. (Bölcs) kasztíliai király 86, 216, 219, 225
Alfraganus 187
‘Alī ibn Abī al-Rijāl 228
‘Alī ibn Riḍwān 225
Alpetragius 187
Alphoncius (Alfoncius) 182, 186, 187
Alphorabius (Alforabius) 181, 186, 187, 192
Alphorius (Alforius) 182, 186, 187
Alvinczi Péter 242
Ambrosius de Montesino 52
Ambrus, Szent 21, 145, 146, 156
Ameisenowa, Zofia 215
Ananiás, remete 184
András, II., magyar király 85
András, Mihály fia 127
Andrássy Gyula 244
Antonius de Isernia 27
Anubisz 219
Anzelm, Szent 204

Aranyasi Márton 121
 Arcadius 279, 284, 286, 289
 Aristarchos 231
 Arisztotelész 15, 25, 36, 79, 80, 82, 86,
 138–144, 150, 152, 154, 156, 158, 160,
 162, 164, 168, 170, 173, 187, 242, 267,
 268
 Armbruster Mihály 64
 Arnold von Freiburg 228
 Arnzen, Rüdinger 227, 228
 Árpád, magyar fejedelem 86
 Arquato, Antonio 225
 Ashmole, Elias 102, 104, 108–111
 Aszklépiosz 219
 Attavante degli Attavanti 234, 237, 243
 Aula Regia, Matheus de 118
 Augustus, római császár 219
 Averroës 187
 Avicenna 187

B

Babinger, Franz 253, 282
 Bacon, Roger 80, 82, 88
 Baczkowski, Krzysztof 144
 Badurina-Stipčević, Vesna 206
 Baker, Robin 124, 129
 Bakócz Tamás 35, 137
 Bakonyi Dóra 46, 48
 Balassa János 128
 Bálint, huszita pap 125, 126, 128, 130, 131
 Balogh Jolán 222
 Bánfi Miklós, Losonci 137, 172
 Banfi, Florio 260
 Bánhegyi Jób 125
 Baranyai Bertalan 137, 166
 Barbieri, Edoardo 52
 Bárczi Ildikó 54, 184, 185
 Barlai Katalin 216, 224
 Bártfai Ambrus 152
 Bártfai György 141, 162
 Bártfai Schwarz János 150

Bartholomeus Anglicus 273
 Bartlová, Milena 188
 Bartók Zsófia Ágnes 50, 51, 54
 Barton, Tamsyn 220
 Bartonie Emma 60, 81, 88, 117–119
 Bartoš, Michálek 205
 Barycz, Henryk 145
 Barzizius Bergamensis, Gasparinus 152
 Basadona, Johannes 173
 Basili, Marco di Michele 233
 Báthory András 65
 báti mester 188–191
 Batthyány Boldizsár 67
 Bauer, Erika 195–197, 201, 202, 205
 Baxandall, Michael 232, 233, 237
 Beatrix, Aragóniai, magyar királyné 198,
 222, 226, 227, 245
 Bebel, Heinrich 35
 Beck, Carl 30
 Beke László 185
 Békesi Emil 129
 Béla, III., magyar király 86
 Belcalzer, Vivaldo 264, 266, 267, 270,
 271, 273, 274, 277, 281
 Belényesi (Szebeni) Gergely 154
 Bellus Ibolya 32
 Benedek, Szent 54
 Benedikt, Anton 201
 Benincasa, Grazioso 263
 Beöthy Kozoca Ildikó 251
 Berges, Wilhelm 80
 Berkovits Ilona 79, 262
 Berlász Jenő 9, 60–62
 Bernard, Paul P. 122
 Bernardinus Spalatensis (Bernardin
 Splićanin) 53
 Bernardus Silvestris 20
 Bernát, Clairvaux-i Szent (Bernardus
 Claravallensis) 141, 150, 202
 Beroaldus, Philippus 173
 Bertalan, krakkói klerikus 154

- Bertoletti, Nello 264–271, 273–275, 277, 281, 289
 Bessenyei József 59
 Besszárión, Baszileosz 222
 Besztercei Jakab 145, 154
 Besztercei Márton 138
 Besztercei Tamás 138
 Bethlen Gábor 242, 246
 Bethlen Miklós 101
 Bibor Máté János 242, 262, 281
 Black, William Henry 102–104, 109
 Bláhová, Marie 200
 Blanc, Jean 152
 Blondus, Flavius 244
 Bluhm, Heinz S. 50
 Bocskay György 59, 65, 66, 68
 Bod Péter 101
 Bodnar, Edward B. 285
 Bodor Boldizsár, Bodorfalvi 168
 Boeck, Elena 280, 281
 Boëthius 16, 18, 21, 30, 140, 143, 144, 154, 160, 176
 Bonacolsi, Bardellone 266, 270, 281
 Bonaventura, Szent 189, 203, 208, 209
 Bongiovanni da Cavriana (Boniohannes de Mantua) 23, 24, 26, 38
 Bonifác, VIII., pápa 195
 Boreczky Anna 241, 252, 254, 263
 Boroda, Krzysztof 134–136, 139, 140, 144, 146, 147
 Boronkai Ágnes 216
 Borotini Blaskó 124
 Borsa Gedeon 137, 141, 142, 174, 220
 Borzsák István 250
 Bóta Károly 60
 Bouché-Leclercq, Auguste 220
 Boudet, Jean-Patrice 216, 217, 218, 228
 Bracceschi, Giovan Battista 285
 Bracciolini, Poggio 220
 Brassói Antal 150, 154
 Bray, Edmund 82
 Breen, Katherine 87
 Bridges, Margaret 80, 90
 Briquet, Charles M. 62
 Brito, Alberto Moreira da Rocha 107
 Broda, Andreas de 120
 Bromirski, Bartholomeus 168
 Bronzini, Giovanni Battista 181
 Brown, Ezra 215
 Brunfels, Otto 169
 Brúnó, Szent 51
 Budafelhévízi Bálint 164
 Budai Bereck 117, 118
 Budai Kakas János 137, 138, 142, 166, 175
 Buondelmonti, Cristoforo 280, 286, 287
 Burnett, Charles 228
 Büky Béla 126
 Bylica, Marcin, z Olkusza (Olkuszi Bylica Márton) 140, 215, 221, 223
- C**
 Caesar, Caius Iulius 172, 245
 Cajetan de Vio, Tommaso 63
 Calcidius 17
 Calvelli, Lorenzo 181, 183
 Campanella, Tommaso 224
 Campbell, Tony 263
 Candido, Eustachio 225, 226
 Cangrande della Scala 25
 Carey, Hilary M. 80
 Caroberto ld. Károly, I.
 Cassiodorus 204, 253, 264
 Castiglione, Branda 121
 Cavalca, Domenico 260
 Cavallera, Ferdinand 195
 Ceionius Rufius Albinus 219
 Celesztin, V., pápa 25–27
 Celtis, Konrad 35, 135, 144
 Cennino Cennini 232
 Chaucer, Geoffrey 18
 Chimenti di Cipriano di Sernigi 237

Chojnaczký, Sebastian 34
 Cicero, Marcus Tullius 34, 144, 146, 152, 156, 158, 159, 160, 164, 176, 244, 245, 253, 263, 264, 271
 Ciołek, Erasmus 144, 145, 160, 176
 Ciriaco d'Ancona 282, 283, 285–289, 288, 289
 Cirill, Szent (Jeruzsálemi) ld. Pszeudo-Cirill
 Clemence, barking-i apáca 181
 Cobilino, Mathias de 121
 Coiter, Volcher 108
 Colombella, Antonio 264
 Colombini, Giovanni 196
 Colombo, Michele 273
 Conches, Guillaume de 17, 18
 Conradus de Mure 28
 Conversino da Ravenna 81
 Cornelius Agrippa 224
 Corvinus, Laurentius 33, 35, 38
 Costus, ciprusi király 182–184, 186
 Coufal, Dušan 120
 Coulter, Cornelia C. 77
 Cox, Leonard 144
 Cramer, Frederick H. 220
 Cremonini, Cesare 102
 Cuspinianus, Johannes 234
 Czerny, Albin 204

Cs

Csapodi Csaba 9, 77, 81, 119, 133, 137, 174, 194, 217, 222, 224, 228, 217, 222–225, 228, 233, 241–247, 254, 281
 Csapodiné Gárdonyi Klára 9, 77, 119, 133, 137, 174, 223, 245, 247
 Császlóci Menyhért 162
 Cséby Géza 247
 Csepregi Zoltán 45, 46
 Csontos János 134, 174, 249, 250, 253, 254, 263, 281

D

d'Andrea, Giovanni (Johannes Andreae) 196, 201, 203
 Dąbrówki, Jan z (Dabrowka, Johannes de) 135, 140, 143, 144
 Dahl, Folke 224
 Dante Alighieri 15–18, 25, 246, 252, 261, 262, 264, 270, 271
 Dario, Giovanni 282, 283, 285, 287, 288
 Darragon, David 104
 Dass, Nirmal 20
 Dávid Ferenc 104
 Dedek Crescens Lajos 46
 Degenhart, Bernhard 285
 Delcorno, Carlo 260
 Delisle, Léopold Victor 84, 216, 228
 Delle Donne, Fulvio 19
 Dengelegi Ferenc 154, 158, 160
 Dercsényi Dezső 78, 79, 81
 Deschamps, Eustache 18
 Dési Osvát 160, 162
 Dethier, Philipp Anton 279, 281, 285
 Dévai János 160
 Dezsényi Szemző Piroška 10, 208
 Dienstbier, Jan 200
 Dincă, Adinel 134, 138
 Divéky Adorján 142
 Doležalová, Eva 201
 Doležalová, Lucie 147, 260
 Dominici, Johannes, bíboros, pápai legátus 121
 Dominkovits Péter 65, 67
 Domitianus, császár 145, 166
 Domokos György 260, 261
 Domonkos, Leslie S. 218
 Don Juan de Guzman, ld. Guzman, Don Juan de
 Donatus, Aelius 36, 140, 142, 143, 145, 150, 152, 166, 176
 Draskóczy Eszter 61, 262

E

Ebbesen, Sten 21
 Ebendorfer, Thomas 120
 Eberhard Alemannus 28
 Eberhard de Béthune 28
 Eberhardt 67
 Eberle, Patricia J. 87
 Eck, Valentin 33, 34, 37, 144
 Edward, III. (Hitvalló), angol király 84, 86, 87, 129
 Edward, IV., angol király 86
 Edwards, Robert R. 18
 Edwin, northumbriai király 129
 Effenberger, Arne 253, 254, 280, 281, 284, 286–288
 Egkenvelter, Liebhardt 121
 Ekler Péter 215, 221
 Emödi András 250
 Enenkel, Karl J. 28
 Eperjesi Gáspár 150
 Eperjesi Künisch Mátyás 164
 Eperjesi Melczer Márton 145, 162
 Epifánii, Bölcs 280
 Erasmus, Desiderius 144, 155
 Erdélyi Kelemen 158
 Erődi Béla 248–250
 Eschuid, Johannes 143, 148, 176
 Esterházy Anna Julianna 67, 73
 Esztergomi Lukács 148
 Eusebius, Cremonai ld. Pszeudo-Eusebius
 Eustochium 203
 Eyb, Albertus de 164

F

Fábián Laura 78, 102, 226
 Fábián, Szent 54
 Fabri de Werdea, Joannes 33, 34, 38
 Fabri, Pavlo 243
 Falcon, efendi 248
 Falvay Dávid 241, 251, 254, 260–262, 264, 274, 281

Fantuzzi, Giovanni 108
 Farkas Lajos 244
 Faustina, Maxentius felesége 184
 Fazekas István 63
 Fehérvári Antal 158
 Ferdinánd, I., magyar és cseh király, német-római császár 59, 241
 Ferdinánd, V., magyar és cseh király 243
 Ferenc József, I., magyar és cseh király, osztrák császár 244
 Ferenczy István 247
 Ficino, Marsilio 225, 226
 Filippa, Hainaut-i, angol királyné 87
 Filippo Maria Visconti ld. Visconti, Filippo Maria
 Fine, John V. 199
 Firmicus Maternus, Julius 219–221
 Fitz József 9
 Foà, Simona 145
 Fodor Adrienne 208
 Forgács Tamás 126
 Forman, Simon 104, 109, 110
 Fossaluzza, Giorgio 261
 Fraknói Vilmos 248
 Francesco Antonio del Chierico 235
 Fridl Viktória 241, 254, 263, 281
 Frigimelica, Francesco 103, 104, 107
 Frigyes, II., német-római császár 86, 216
 Frigyes, III., német-római császár 282
 Frugoni, Arsenio 25
 Fudge, Thomas A. 115, 122, 124
 Furter, Michael 49
 Fülöp, III. (Jó), burgundi herceg 218

G

Gaddesden, John of 107
 Galamb György 115, 121, 122, 124–128
 Galénosz 105–107
 Galilei, Galileo 222, 224
 Gálos Rezső 125
 Garai Bereck 150, 154

Garai György 162
 Garai Máté 148
 García de Santa María, Gonzalo 52
 Gárdonyi Klára ld. Csapodiné Gárdonyi Klára
 Gašiorowski, Antoni 135
 Gastgeber, Christian 224, 234
 Gaullier-Bougassas, Catherine 80
 Gazulli, Gjon 224
 Geoffroi de Vinsauf 140
 Gergely, Nagy Szent 145, 203
 Gerhardus Cremonensis (Cremonai Gerhard) 140, 148, 221
 Gerlóczy Károly 248
 Gertz, M. Cl. 21
 Géza, II., magyar király 86
 Ghinassi, Ghino 266, 273–276
 Gifford (Dr.) 104, 108
 Gigliotti, Valerio 25
 Gilles, Pierre ld. Gyllius, Petrus
 Glomski, Jacqueline 33
 Godefroy, Robert 228
 Goff, Frederik R. 48
 Goldstein, Bernard R. 225
 Gonzaga, Francesco 218
 Gorgonzola, Damianus de 53
 Gozlin testvér 20
 Göbölfalvi Miklós 148
 Gömöri György 110
 Gönci (Melcer?) András 164
 Grafton, Anthony Thomas 219, 224
 Granasztói Olga 9
 Granasztói Péter 9
 Gratianus 33
 Grecz Regine, Johannes de 120
 Gregoras, Nicephorus 283
 Gregoriánczi Pál 60
 Gregorius Coelius Pannonius 55
 Grek, Feofan 280
 Gremper, Johannes 234
 Grignaschi, Mario 79, 81, 84

Grodek Jakab 160
 Guevara, Antonio 11
 Guido Vere de Valencia 80
 Guigo, II., karthauzi 202
 Guillermus Parisiensis 48, 51, 52
 Gulyás Borbála 59
 Gulyás Pál 9
 Gundel, Hans Georg 221
 Gundel, Wilhelm 221
 Gutknecht, Jobst 50
 Guyart des Moulins 52
 Guzman, Don Juan de, Medina-Sidonia hercege 218
 Gyllius, Petrus 289

Gy

György, I., Podjebrád, cseh király 120
 György, Szent 54
 Gyulaffi Lestár 101
 Gyulai László 146, 168, 173

H

Haader Lea 185, 187, 193
 Habsburg Albrecht ld. Albrecht főherceg, Habsburg
 Hadrovics László 126, 127
 Hajdukiewicz, Leszek 174
 Hajnal István 147
 Hajnóczy Gábor 250
 Hajtmanszki Péter 241
 Halesi Sándor ld. Alexander Halensis
 Hall, Edmund 82, 99
 Haller, Heinrich 195, 205
 Haraszi Szabó Péter 115–118, 121–123, 133, 136–139, 146, 174
 Harderwijk, Gerardus de 152, 164
 Harmsworth, Esmond Cecil (Lord Rothemere II.) 249
 Harmsworth, Harold Sidney (Lord Rothemere I.) 249
 Hátszegi Márton 146, 168, 172

Haye, Thomas 27, 28, 31
 Hayton, Darin 215, 216 228
 Hedvig, Anjou 207
 Hegedűs András 85
 Heilen, Stephan 220
 Heltai János 56
 Henricus de Cracovia 119–121
 Henricus de Frimaria 207
 Henricus de Hassia 204
 Henrik, III., angol király 86
 Henszlmann Imre 244, 249, 250, 252
 Hercigonja, Eduard 199
 Hermann, Karintiai 227
 Hermelink, Heinrich 227
 Hermész Triszmegisztosz 219
 Herrlinger, Robert 108
 Hertul fia Miklós ld. Miklós, Hertul fia
 Hess, Andreas 220
 Hessus, Helius Eobanus 33, 35, 38
 Heullant-Donat, Isabelle 77
 Hieronymus Albertus 208
 Hilka, Alfons 182, 183, 188, 189, 190, 192
 Hillgarth, Jocelyn N. 86
 Hiltgart von Hürnheim 80
 Hoffman György 102
 Hoffmann Edith 77, 78, 85, 234
 Holden, James Herschel 220, 221, 224, 227
 Holl Béla 9
 Holtz, Louis 18
 Homérosz, 231
 Honoratus, Servius Maurus 145, 166
 Horatius Flaccus, Quintus 23, 144, 154,
 160, 162, 176, 242
 Horvát István 243
 Horváth Cyrill 186, 194, 209, 210
 Horváth János 78, 79, 243
 Horváth László 249
 Horváth Mihály 59
 Huber-Rebenich, Gerlinde 35
 Hugo de Matiscone 84
 Hugo von Rippelin 204

Hund, Magnus 161
 Hunt, Tony 21
 Hunyadi Ferenc 101–111
 Hunyadi Mátyás ld. Mátyás, I.
 Husz János 115, 117–119, 125, 126, 129,
 130, 204
 Huszthy Alma 260
 Hutka, Miroslav 120
 Hübner, Wolfgang 220
 Hypereidész 249

I

Ince, III., pápa 203, 204
 Ince, IV., pápa, 199, 207
 Ipolyi Arnold 244, 248–250
 Isidorus Hispalensis 21, 22, 36, 203, 204,
 233
 Istricus, Aeticus 200
 István, I. (Szent), magyar király 86
 Istvánffy Erzsébet 63
 Istvánffy Miklós 59–63, 68
 Istvánffy Pál 63
 Iuvenalis ld. Juvenalis, Decimus Iunius
 Iván Sándor 279
 Ivanicsi Pál (Paulus de Ivanich) 31, 32
 Iványi Béla 9
 Ivić, Ines 206
 Izidor, Sevillai ld. Isidorus Hispalensis
 Izsépi Vince 143, 158

J

J. Nemes Balázs 56
 Jacobus de Hungaria 11
 Jakab, I., angol király 11
 Jakab, I., aragóniai király 86
 Jakab, III., mallorcai király 87
 Jakó Klára 175
 Jakó Zsigmond 175, 244
 Jakubovich Emil 78, 85, 90, 125
 Jankovich Miklós 81, 243
 János, Aranyzájú Szent 189

János, I. (Szapolyai), magyar király 241
 János, Keresztelő Szent 54, 209
 János, Sevillai 80, 227, 228
 Jánosi Mónika 60
 Janus Pannonius 137, 144, 151, 169, 171, 174, 223, 231
 Jastrzebiec, Adalbertus 207
 Jean I. de Berry 218
 Jeuneau, Édouard 18
 Jékely Zsombor 184
 Jeromos, Prágai 128
 Jeromos, Szent 33, 145, 194–210, 233
 Jézus Krisztus 182, 183, 184, 186, 187, 188, 189, 190, 194, 284
 Jireček, Josef 125, 126
 Jób 279, 288
 Johann von Neumarkt (Jan ze Středy) 201, 202, 203, 205
 Johannes de Mure 30
 Johannes Hispalensis ld. János, Sevillai
 Justinianus, I., császár 279–292
 Juvenalis, Decimus Iunius 144, 148, 156, 176, 242

K

Kakas János ld. Budai Kakas János
 Kalocsai Imre 143, 166
 Kamanci Armatius Jodok 156
 Kamanci Balázs 126, 127, 130
 Kamanci Márton 160
 Kamanci Mihály 152
 Kaminsky, Howard 123
 Kaniewka, Irena 134
 Kanizsay Orsolya 64–67, 73, 74
 Kardos Gyula 184
 Kardos Tibor 16, 79, 81, 125
 Kárffy Ödön 67
 Károly Gusztáv, X., svéd király 224
 Károly Róbert (Caroberto) ld. Károly, I.
 Károly Sándor 125, 128
 Károly, I., magyar király 10, 86

Károly, II. (Sánta), nápolyi király 84
 Károly, IV., cseh király 200, 201, 228
 Károly, V. (Bölcs) francia király 86, 216, 218, 219, 228, 229
 Károly, VI. (Őült), francia király 84
 Károlyi Máté 170
 Karthauzi Névtelen 45–51, 53–56, 210
 Kassai Grotker Gergely 164
 Kassai János 150
 Kassai Márton 164
 Kassai Schinagel Márk 138, 146, 150
 Kaster, Robert A. 36
 Kaszonyi (Szentmiklósi) Máté 137, 166
 Katalin, Alexandriai Szent 11, 181–192
 Katona István 59, 141
 Katona Lajos 182, 186
 Katzianer, Hans 60, 62
 Kauntze, Mark 20
 Keceli András 158
 Kedvek Vera 142, 175
 Kelemen, V., pápa 26
 Kelényi Borbála 115–118, 121–123, 133–138, 140, 144, 146, 147, 174
 Kemény János 101
 Kepler, Johannes 221, 224, 228
 Ker, N. R. 82
 Keresztényfalvi György 170
 Kertész Balázs 185
 Kieckhefer, Richard 122
 King, David A. 222
 Kiss Farkas Gábor 33, 61, 77, 88, 147, 215
 Kisvárdai János 137
 Klaniczay Gábor 10, 77, 129
 Klaniczay Tibor 60, 133, 143, 250
 Klapper, Joseph 201, 202, 208
 Klára, Szent 23
 Kleehoven, H. Ankwic v. 234
 Knapp Éva 248, 250
 Knappich, Wilhelm 224
 Kniezsa István 125, 126

- Knoll, Paul W. 134, 135, 138–141, 144, 145, 147
 Kolozsvári Lőrinc 152, 154
 Kolozsvári Mihály, György fia 128
 Konstantin, I. (Nagy), császár 279, 284
 Konstantin, XI., császár 280
 Kónstantinos Manassés 280
 Kopernikusz, Nikolausz (Mikołaj Kopernik) 140, 222
 Koranda, Václáv 204
 Korlátfalvi Imre 137, 166
 Korompay Klára 125, 126
 Korondi Ágnes 185, 187, 210
 Kottmann, Carsten 49
 Kotvan, Imrih 9
 Kovachich Márton György 59, 60, 62, 63
 Kovács Endre 115, 135, 144
 Kozma könyvkötő 158
 Körmendy Kinga 184
 Körmöci Schaidler Pál ld. Schaidler Pál
 Kramarić, Martina 201
 Kras, Paweł 122
 Kristó Gyula 88, 89
 Kristóf, pozsonyi polgár, később körmöcbányai plébános 209
 Król, Marcin, z Żurawicy 140, 141
 Kubinyi András 142, 175, 229
 Kubinyi Ferenc 244
 Kulcsár György 56
 Kulcsár Péter 60
 Kurcz Ágnes 79, 89
 Kurze, Dietrich 226
- L**
 L'Huillier, Ghislaine 30
 Lajos, I., Nagy, magyar király 11, 77–86, 88, 90, 97, 99
 Lakatos Bálint 63
 Lambeck, Peter 243
 Lambert, Bernard 195–197, 202
 Landinus, Christophorus 145, 166
 Láng Benedek 77, 226
 Lapidge, Michael 19
 Laskai Osvát 185, 186
 László, Szent 55, 86
 Latini, Brunetto 264
 Laubhaimer Ferenc 248
 Lázs Sándor 45, 46, 48, 50, 53, 55
 Lea, Henry Charles 121, 122
 Lee, Sidney 109, 110
 Lehmann, Phyllis Williams 280, 282–288
 Lemay, Richard 228
 Łempicki, Stanisław 145
 Lencsés György 105–107
 Lendinara, Patrizia 19–21
 Leoni, Lodovico 108
 Leonicino, Niccolo (Omnibonus) 145, 162, 176
 Leopold of Austria 218, 228
 Lépes György 124
 Lewicka-Kaminska, Anna 174
 Lichtenberger, Johannes 226
 Lilly, William 109, 110, 224
 Liptói Miklós 143
 Liptói Péter 143, 148
 Livius, Titus 165, 249
 Lluch, Rubió y 86
 Lomnici/Palocsai Horvát János 137
 Loporcaro, Michele 274
 Lorée, Denis 83
 Lorenz, Rüdiger 25
 Losonci Bánfi Miklós ld. Bánfi Miklós, Losonci
 Lotter, Melchior 35
 Lőcsei (Henckel?) János 162
 Lőcsei Lőrinc 156
 Lőcsei Pauschner Sebestyén ld. Pauschner Sebestyén
 Lőcsei Pecz Messingsloer Kristóf 145, 148
 Lőcsei Sebestyén 154
 Lővei Pál 85
 Lucanus, Marcus Annaeus 145

Ludiková, Zuzana 64
 Luther, Martin 50, 56
 Lütkemeyer, Sabine 35
 Lyra, Nicolaus de 155

M

MacLean, Simon 19
 Macrobius, Ambrosius Theodosius 184, 186, 192
 Madas Edit 45–48, 126, 185, 187, 193, 221–225, 241, 242, 244, 259
 Maguire, Henry 284
 Makrai Balázs 164
 Malalas, Johannes 284
 Malvezin, Théophile 104
 Mályusz Elemér 79, 88, 89, 120, 121
 Mancinellus, Antonius 145, 152, 166
 Mango, Cyril 283–288
 Manzalaoui, Mahmoud Ali 80
 Marcellinus 233, 234
 Marchia, Jacobus de 120, 122, 124, 127, 130, 131
 Marcus Aurelius, császár 284
 Marcus Manilius 219, 220
 Maretić, Tomislav 53
 Mária Magdolna 194
 Markowski, Mieczysław 137, 140, 175, 215
 Marosi Ernő 79, 83, 85, 86, 90, 185
 Martinus Rex de Premisla ld. Król, Marcin, z Żurawicy
 Márton, I., aragóniai király 86, 218
 Márton, V., pápa 119–120, 127
 Marulić, Marko 206
 Mârza, Eva Selecká 137, 174
 Marzio, Galeotto 221, 229, 231
 Māshāʾ allāh 228
 Mátray Gábor 46
 Matthaeus de Cracovia 208
 Mátyás, I. (Hunyadi), magyar király 11, 81, 198, 215–229, 234, 241–246, 249, 252, 262

Mauritius de Praga 117, 119, 120
 Maxentius, római császár 183, 184
 McManamon, John M. 196
 Mehmed, II., szultán 280
 Melczer Márton ld. Eperjesi Melczer Márton
 Melich János 125, 127
 Mellidi, Carla 145
 Mencsik Ferdinánd 102
 Merisch, Brigitte 242
 Mészáros István 88, 141
 Metód 199
 Mett, Rudolf 216, 224
 Metternich, Klemens Wenzel Nepomuk Lothar von 243
 Meyers, Charles 108
 Mezey László 207
 Mezey László 250, 263
 Michael, Michael A. 86
 Mihály fia András ld. András, Mihály fia
 Miklós, Hertul fia 78, 85
 Miklós, scriptor 209
 Miklós, Szent 54
 Mikó Árpád 64, 242, 243, 244, 248, 252
 Mikó Gábor 60, 77
 Milčič, Jan 204
 Miller, Jacobus Fernandus 60
 Miza, Jacobus de 117
 Moguš, Milan 207
 Mollay Károly 121
 Molnári Kelemen 121
 Mommsen, Theodore 219
 Monok István 9, 12, 241, 242
 Montanus, Lambertus 164
 Moore, Norman 107
 Morin, Jean-Baptiste 224
 Mortensen, Lars Boje 21, 22
 Morus, Thomas 173
 Mosca, Giammaria 102
 Mucsi András 188–191
 Mucsi János 160

Murara, Catarina 102
 Müller, Gernot Michael 35
 Müller, Rainer M. 143

N

Nádasdy Ferenc, III. 60, 65, 67, 68
 Nádasdy Tamás 59, 60, 62–66, 68,
 70–74
 Nagy Gábor 60–62
 Nagy Lajos ld. Lajos, I., Nagy
 Nagy Sándor ld. Sándor, III., Nagy
 Nagybányai Psitacus Benedek 146, 147, 177
 Nagyszombati Miklós 148
 Napier, Richard 104, 109, 110, 111
 Napier, Thomas 109
 Nauta, Lodi 18
 Nazor, Anica 199, 207
 Nechepso, 219
 Neckam, Alexander 21
 Nékó, II. fáraó 219.
 Nemes Balázs ld. J. Nemes Balázs
 Németh István 10
 Németprónai Imre 152
 Neumarkt, Johann von ld. Johann von
 Neumarkt
 Nikolaus von Dinkelsbühl, 209
 North, J. D. 220
 Novaković, Darko 206
 Novati, Francesco 23, 24
 Nuñez, Hector 108
 Nuti, Bernardo 264
 Nymphirius 285

Ny

Nyalkai Albert 158

O

Ockham, William 16
 Olaf, Szent 164
 Olkuszi Bylica Márton ld. Bylica, Mar-
 cin, z Olkusza

Opačić, Zoë 200
 Orbán Áron 35, 215, 222
 Oresme, Guillaume 227
 Orpheusz 219
 Orsolya, Szent 164
 Ovidius Naso, Publius 144
 Ozóg, Krzysztof 123, 139

P

Pabst, Bernhard 28
 Pachymeres, Georgius 283
 Pacnerová, Ludmila 200
 Paholek György 246
 Pajorin Klára 229
 Pál, II., pápa 120
 Pál, Nolai Szent 155
 Pál, Szent 264
 Pálffy Géza 60, 65, 67
 Palicsi Petra 251, 264, 265
 Pálóci György 135, 137
 Pálóci János 150
 Palomar, Johannes de 121
 Papadaki-Oekland, Stella 279, 283
 Papias 32
 Papp Júlia 251
 Pásztor Lajos 55
 Pataki Jenő 101
 Patera, Adolf 205
 Patrofilos 288
 Paulus de Praga 120, 121, 123
 Paulus de Worczyn 148
 Paulus Diaconus 117
 Pauschner Gergely 142, 169
 Pauschner Sebestyén 137, 141, 142, 168, 174
 Payne, Peter 117, 118, 129
 Pázmány Péter 242
 Peckham, John 140
 Pécsi Bertalan 162
 Pécsi Tamás 126, 127, 130, 131
 Pèlerin (Pelerinus de Prussia) 228
 Pellegrini, Giovan Battista 274

Persius 242
 Pescennius Niger, Franciscus 142, 144,
 145, 152, 154, 162, 176
 Pesina, Jaroslav 189
 Pesti Ferenc 160
 Péter, IV., aragóniai király 86
 Petneki Áron 146
 Petosiris 219
 Petrocchi, Giorgio 261
 Petrus Comestor 21, 52
 Petrus de Natalibus 183
 Petrus de Regio 228
 Petrus Hispanus 139, 140, 141, 143, 150,
 154, 159, 176
 Petrus Lombardus 145, 148, 176
 Petrus von Rosenheim 121
 Petrus, itáliai szerzetes 184
 Peuerbach, Georg von (Purbach,
 Peurbach) 141, 152, 222, 224
 Pfaff en de Zeypisch, Johannes 207
 Pfeiffer, Rudolph 231
 Pflaumen, Jakob 142, 166
 Philelphus, Franciscus 144, 145, 146, 158,
 160, 176
 Philomathes 34
 Piccolomini, Enea Silvio 33
 Pico della Mirandola, Giovanni 218
 Piero della Francesca 233
 Pietro da Ravenna 152
 Pingree, David 227
 Pintér Márta 10
 Pirożyński, Jan 144
 Platón 17, 18
 Platón, Tivoli 225
 Plinius Secundus Maior, Caius (id.) 97,
 173, 187
 Plutarchus, Lucius Mestrius 165
 Pócs Dániel 232
 Podhradczky József 59
 Podjebrád György ld. György, I., Pod-
 jebrád

Podmanicki István 137
 Pókafalvi Péter 154, 158, 160
 Polirer Gáspár 137
 Pomponius Mela 173
 Pongrácz József 78, 82
 Pór Antal 88
 Porete, Marguerite 260
 Porretanus, Gilbertus 146, 168, 173
 Portnykh, Valentin L. 204
 Poszler Györgyi 188, 189
 Powitz, Gerhard 18
 Priscianus 140, 156
 Privigeyi Miklós 154, 158, 160
 Prinzing, Günter 284
 Procopius 285
 Prokopp Mária 261
 Pryds, Darleen N. 81
 Pszeudo-Ágoston 194 196–198, 201, 203,
 204, 206, 208, 209, 210
 Pszeudo-Albertus Magnus 90, 98
 Pszeudo-Ambrus (Pseudo-Ambrosius) 148
 Pszeudo-Arisztotelész 77, 79, 80, 99,
 141, 264
 Pszeudo-Cirill 194–199, 206, 209
 Pszeudo-Eusebius 194–198, 206, 209, 211
 Pszeudo-Jeromos 197, 200, 207
 Pszeudo-Ptolemaiosz 228
 Ptolemaiosz, Klaudiosz 220, 221, 222,
 227
 Pulszky Ferenc 244, 248, 249, 254
 Pythagorasz 142

Q

al-Qabīṣī 186, 224, 227, 230
 Quentel, Heinrich 152

R

Raby, Julian 282, 288
 Racsici Laurini János 123, 124
 Radocsay Dénes 188
 Rajhona Flóra 184, 186

Rákóczi Ferenc, II., fejedelem 246–247
 Rákóczi György, I., fejedelem 242, 246
 Rákosi Menyhért 158
 Raphaël de Marcatelle, apát 218
 Ráth Károly 248
 Raymond, Marseille-i 228
 Rede, William 218
 Refini, Eugenio 265
 Regiomontanus, Johannes 152, 215, 216,
 220, 221–224
 Reinitzer, Heimo 49
 Rély, Jean de 52
 Reuss, Eduard 52
 Reutlingen, Hugo von 28–30, 38
 Reutlingen, Konrad von 28–29
 Révay Ferenc 65
 Rice, Eugene F., jr. 195, 196, 198
 Richard de Santo Victore 21
 Richárd, II., angol király 87
 Ricklin, Thomas 25
 Ritoók Zsigmondné 60
 Rizo, Bernardino 263
 Róbert, I. (Bölcs), nápolyi király 78, 79,
 81, 86
 Roest, Bert 52
 Rohr, Ignaz 225
 Rolewinck, Werner 54
 Rómer Flóris 244, 248
 Rossi, Piervittorio 23
 Rozgonyi János 119
 Rozsondai Marianne 243, 245, 252
 Runge, Paul 30
 Ryholt, Kim 219

S

Sabinella 184
 Sacranus, Johannes 144
 Sacrobosco, Johannes de 140, 141
 Sajószentpéteri Péter 170
 Salm, Niklas, Graf zu, id. 64

Sándor, III., Nagy, makedón király 79,
 83, 84, 86, 89, 267, 268
 Sándorházi Márton 154
 Santallai Hugó 228
 Sarbak Gábor 55, 195
 Sarkadi Nagy Emese 191
 Saxoferrato, Bartolus de 163
 Sayf al-Dawla, aleppói emír 227
 Schadek, Nicolaus de 145, 170, 176
 Schaidler Pál 138, 158
 Scharffenberg, Marcus 35
 Schedel, Hartmann 140, 158, 282, 290
 Scheler, Auguste 21
 Schier, P. Xystus (Frater Xystvs Schier) 243
 Schill, Peter 189
 Schmeidler, Felix 222
 Schmidt, Paul Gerhard 19
 Schmitt, Annegrit 287
 Schöner, Christoph 222
 Schrauf, Karl 135
 Schreiner, Peter 264
 Schutte, Anne Jacobson 52
 Schwencke, Olaf 49
 Sebestyén, Szent 54
 Seneca, Lucius Annaeus, ifj. 66, 162,
 250, 253, 263, 264, 266, 271
 Sennyey Ferenc 66
 Serrata, Leonardo della 34
 Setton, Kenneth M. 226
 Ševčenko, Ihor 264
 Shakespeare, William 110
 Sibylla 32
 Sidney, Philip 102
 Siggins, Ian D. K. 48
 Silagi, Gabriel 29, 30
 Simon de Phares 216
 Šmahel, František 118, 123
 Smalley, Beryl 18
 Smelzar, Bartholomaeus de Chremnicia 209
 Soltau, Conrad von 148

Soltész Zoltánné (Soltész Erzsébet) 9,
198, 243
Sommerfeld, Johannes (Sommerfeldt
János), id. 35, 36, 44, 144, 164
Somogyi Szilvia 123
Sopko, Július 116, 117, 118, 119, 120, 121,
133, 134, 175, 176, 208, 209
Soukup, Pavel 120
Sóvári Sós György 145, 166
Sövényházi Márta 193, 194
Spechthart, Hugo ld. Reutlingen, Hugo von
Spina, Franz 183
Sroka, Stanisław Andrzej 138, 175
Stanislaus de Olomouc 117, 118, 119
Stanislaus de Znewma 120
Steele, Robert 80, 82, 90, 91, 97
Stefaneschi, Jacopo 18, 19, 25–27, 32, 38
Štefanić, Vjekoslav 206, 207
Stephanus de Dolan 120
Stephanus de Palecz 120
Stephenson, Paul 281
Stoeffler, Johann 142, 166
Stohlmann, Jürgen 34
Stopka, Krzysztof 134, 140, 141, 145
Stoppacchi, Patrizia 233
Stöger, Josef 59
Stussi, Alfredo 275
Sunesen (Sunonis), Andreas 21
Svatoš, Michal 127
Swedlow, Noel Mark 219, 224

Sz

Szabó András 133
Szabó András Péter 59
Szabó Árpád 216
Szabó Flóris 126, 128
Szabó György 102
Szabó Péter ld. Haraszi Szabó Péter
Szakács Béla Zsolt 181, 185
Szalkai Balázs 127
Szalkai László 87, 88, 137

Szánoki Gergely 144
Szász Károly 248
Szászebesi Rewdolph Krisztián 160
Szathmáry László 215
Száva, pasa 247
Széchényi Ferenc 60
Szegedi (Pictoris) Bálint 137, 170
Szegedi Kis Orbán 144, 160
Szegedi Zákány Balázs 138
Székely György 88, 115, 124
Szelińska, Wacława 134, 136, 144, 147
Szentgyörgyi Gábor 59, 63–66, 68, 70, 71
Szentgyörgyi János 63
Szentiványi Róbert 208
Szentlászlói Tűz Osvát ld. Tűz Osvát
Szentmártoni Péterfi Gergely 137, 170
Szentviktori Richárd ld. Richard de
Santo Victore
Szepesi/Felkai (Wolphardus?) Adorján 150
Szepesi Miklós 121
Szilágyi Sándor 248, 250
Szilády Áron 186
Szlabey Györgyi 251
Szovák Kornél 215, 221
Szögi László 11, 116, 121, 133, 174
Szövérfy József 23
Szulejmán, I. szultán 241, 253
Szűz Mária 183, 187, 188, 190, 204, 232, 233

T

T. Tóth Sándor 216
Tabarino, Francesco (Giovanni) 61
Tacitus, Publius Cornelius 249
Tadra, Ferdinand 201
Tahir, bej 248
Takács Imre 188
Tamás, Aquinói Szent 140, 145, 150, 156,
164, 170, 242
Tamás, huszita pap 126, 128, 130, 131
Tamás, kánonjogi baccalaureus 121
Tamás, Szent 54

Tamási Balázs 160
 Tarnai Andor 55
 Teleki József 243
 Teleki Sámuel 243
 Tellaroli, Paola 102
 Temesvári Pelbárt 137, 185, 186, 187, 189, 210
 Terentius Afer, Publius 144, 245
 Thaisz Elek 248
 Thayer, Anne T. 51
 Thebaldini, Franciscus 204
 Theodolus 141
 Theodosius, I., római császár 279, 280, 284–287, 289
 Theodosius, II., bizánci császár 284
 Theuke, Franciscus 63
 Thomas de Chabham 207
 Thorndike, Lynn 224, 226, 227
 Thorndike, Lynn 79
 Thurzó János 137, 138, 154
 Thurzó Szaniszló 137, 162
 Tiberius, római császár, 219
 Tibinus 141
 Tilliette, Jean-Yves 80
 Tímár Kálmán 125, 126, 128, 129
 Tincto, Nicolaus 159
 Tolhopf, Johann 222,
 Toliszków, Nicolaus de 137
 Toma Katalin 65
 Tonk Sándor 134, 135
 Torquemada, Juan de 125, 127
 Torrents, J. Massó 86
 Tortosa, Mauricius Talayero de 119, 121
 Tóth Melinda 65
 Tóth Péter 207, 208, 245, 250
 Tóth Szabó Pál 115
 Tótsolymosi Apród (Küküllei) János 88, 89, 99
 Tőke Ferenc 63
 Török Gyöngyi 189, 191
 Traba, Nicolaus 207
 Trapezuntiosz, Georgiosz 221

Tripolitanus, Philippus 80, 82
 Triška, Josef 117
 Truhláš, Joseph 204, 205
 Thuróczy János (Johannes de Thurocz) 88, 243
 Tűz Osvát, Szentlászlói 137

U

Udvardy György 64, 66
 Ugry Bálint 60
 Újhelyi Ferenc 137, 161, 166, 167, 170, 171, 172
 Újlaki Bálint 126, 127, 130
 Újlaki Dénes 125
 Újvárosi Pál 148
 Újvárosi Péter 143
 Ulászló, II., Jagelló, magyar és cseh király 207, 221
 Uranius presbiter 155
 Ursins, Jean Juvénal des 84
 Ursinus Velius 155

V

Vadianus, Joachimus 173
 Vágner József 123
 Vajai János 125
 Van der Heijden, Maarten 52
 Váradi Ferentzi Péter 145, 170
 Váradi Foris Benedek 137, 160
 Váradi László 156
 Váradi Mihály 156
 Váradi Miklós 148
 Váradi Péter 160, 162
 Varjas Béla 105, 106, 107
 Vásári Miklós 184
 Vazul, Nagy Szent 21
 Vegetius 89
 Végh András 216
 Veiga, Tomás Rodrigues da 107
 Veldeke, Heinrich von 288
 Vencel, IV., cseh király 225

Vencel, krakkói székesegyházi scriptor 156
 Verancsics Antal 242
 Veress Endre 121
 Vergerio, Pier Paolo 196
 Vergilius Maro, Publius 26, 32, 144, 145, 160, 166, 176, 220
 Verkholantsev, Julia 199, 200, 207
 Veronensis Zerbus, Gabriel 145, 158, 162, 176
 Veszprémy Márton 186, 215, 221
 Vickers, Michael 284
 Vida Beáta 208
 Vida Máté 261
 Victor, Hieronymus 35, 36, 171
 Viler, Johannes 127
 Vince, Beauvais-i 187
 Vince, Ferreri Szent 194
 Visconti, Filippo Maria, Milánó ura 218
 Vizkelety András 10, 77, 208
 Vollkommer, Rainer 286
 Volrábová, Alena 189
 Voragine, Jacobus de 146, 158, 167
 Vörösmarti (Karancsi) György 172

W

Walsh, Christine 182
 Walter de Milemete 84
 Wehli Tünde 77, 85, 86, 242, 244, 245, 246, 253
 Wehlte, Kurt 232, 236
 Weszprémi István 101, 102, 110
 Wilkinson, Alexander S. 52
 Williams, Steven J. 79, 80, 81, 83, 84, 86, 87, 90
 Wiślocki, Władisław 133, 137, 146, 147, 174, 175
 Witkowski, Rafał 50
 Wójcik, Rafał 147

Wojtilláné Salgó Ágnes 243
 Wolphardus, Adrianus 169
 Wotton, Henry 102
 Wurms, Friedrich 80–84, 99
 Wyclif, John 18, 117, 122, 204

Y

Yahya ibn al-Bitriq (Batrik) 82

Z

Zacchia, Laudivus 198
 Zágrábi Domokos 123
 Zainer, Günter 50, 55
 Zainer, Johann 48, 49
 Zambra, Luigi 259, 260
 Zamoyski, Jan 102
 Zapf, Volker 49
 Zarathusztra 219
 Zathey, Jerzy 174
 Zay Ferenc 242
 Zichy Ferenc 247
 Zimmerl, Rudolf 59, 66
 Zinelli, Fabio 266
 Zinner, Ernst 215, 220, 222, 224
 Zolnai Klára 249
 Zólyomi Albert 152
 Zólyomi Mátyás 117, 118
 Zrednai (Vitéz) János 31, 41, 221, 223

Zs

Zsidvei Mihály 164
 Zsigmond, I., lengyel király 171
 Zsigmond, Luxemburgi, magyar, német és cseh király, német-római császár 117, 119, 120
 Zsoldos Endre, 187, 222, 223
 Zsolnai Miklós 117, 118
 Zsupán Edina 31, 223, 235, 237, 241, 243, 244